

Vážený pane kolego,

dle naší domluvy posílám Vám některé vybrané studijní materiály, jež používáme v naší praxi v NIDV a které by snad mohly být dle Vašich záměrů v originální či upravené podobě využity také u Vás. Možná je toho trochu více, než jsme se domlouvali, ale třeba se Vám budou hodit. Ne-li, stačí použít Delete.

Přeji hodně úspěchu a srdečně zdravím.

5.3.2010

Jaromír Hališka

Vaše případné připomínky odborného charakteru vítám.

Obsah	stránka
1. Dotazník pro žáky 2. stupně ZŠ.....	2
2. Instrukce k dotazníku.....	10
3. Dotazník pro žáky posledního ročníku ZŠ.....	12
4. Dotazník pro žáky SŠ a ZŠ.....	16
5. Instrukce k dotazníku.....	24
6. Dotazník pro maturitní ročník.....	26
7. Dotazník pro pedagogické pracovníky.....	30
8. Instrukce k dotazníku.....	35
9. Ukázky z dotazování.....	36
10. Hospitace – způsob.....	49
11. Hospitační záznam.....	50
11. Sebereflexe – metody.....	56
12. Vlastnosti lídra.....	59
13. Příprava – obsah, kritéria přípravy a sledování výuky.....	61
14. Příprava učitele na vyučovací hodinu.....	63
15. Efektivní učení.....	68
16. Didaktické testy.....	72
17. Záznam o testování.....	75
18. Závěrem.....	76

D o t a z n í k

DŽ ZŠ– 1/07

pro žáky-ně 2. st. ZŠ sestavil PhDr. Jaromír Hališka

Datum vyplnění: _____

I. Statistické údaje (*zatrhni nebo doplň správný údaj*)

Děvče – chlapec	Ročník (třída):	Profilace školy (třídy):
Dosažený věk: roků	Školu navštěvuji od třídy	Bydlím v místě školy - dojíždím z jiné obce
Prospěch v . pol. šk.r. 20__/__: prospěl(a) s vyznamenáním -- prospěl(a) -- neprospěl(a)		

Pokyny, jak pracovat s dotazníkem

- U některých úloh můžeš vyjádřit svůj názor (postoj) pomocí číselné stupnice. Pozor! Čísla 1 až 5 znamenají (viz tabulka, **nejde o klasifikační stupnici !**):

1	2	3	4	5
vůbec nejméně nikdy	málo méně málokdy	průměrně průměrně občas	mnoho více často	velmi mnoho nejvíce velmi často

- Při odpovědi na otázku dej vždy **jedno** příslušné číslo do kroužku, např.

1 2 3 **④** 5 .

Jestliže se zmýlíš nebo sis odpověď rozmyslel, přeškrtni zakroužkované číslo takto ~~⊗~~ a zakroužkuj nové.

- Na volné otázky typu č. 2 odpověz volně podle vlastního uvážení (piš čitelně).
- Na volná místa v tabulkách (např. II/3) doplníte společně podle pokynu zadavatele dotazníku (např. třídního učitele apod.) zkratky předmětů, k nimž se budete vyjadřovat (např. CEJ, ANJ, MAT aj.). Dodrž vždy diktované pořadí, aby se dal dotazník dobře statisticky zpracovávat!
- Započaté a nedokončené věty v části dotazníku III/1 až 7 dokonči podle vlastního uvážení tak, aby vytvořené výroky dávaly smysl a Tvé sdělení bylo pro nás poučné. Nepiš, prosím, nesmysly, nezneužij tvorby výroků k znehodnocení celé této akce, jež má pomoci ke zkvalitnění práce školy.
- Doporučuji Ti, abys na začátku vyplňování nejdříve celý dotazník očima rychle „prošel(a)“, abys věděl(a), co asi po Tobě chceme a teprve pak abys začal(a) od úkolu číslo 1. Žádný úkol nevynechávej!

O T O Č   L I S T   A   Z A Č N I   P R A C O V A T

20. V kterých předmětech potřebuješ nejvíce cizí pomoci při učení doma?
(Uveď např. MAT – starší bratr, ANJ – soukromý učitel apod.)

21. Jak jsi spokojen(a) s podmínkami, které máš doma na učení?   1 2 3 4 5

22. Jak jsi spokojen(a) se současnými výsledky své školní práce?   1 2 3 4 5

23. Kterých přestupků proti školnímu řádu se častěji dopouštíš?

24. Co Ti vadí na sobě samém(samé), v čem by ses chtěl(a) zlepšit?

25. Do jaké míry Tě ovlivní a) spravedlivá pochvala 1 2 3 4 5
b) spravedlivý trest.....1 2 3 4 5
c) strach (obava) z trestu.....1 2 3 4 5

III.

Doplň, podle vlastního uvážení, následující nedokončené věty svými názory tak, aby dávaly smysl a byly pro další práci školy přínosem. Budeme se jimi zabývat.

1. Kdybych byl(a) ředitelem školy, tak (uveď své názory, nápady apod.)

2. Naši vyučující by měli

3. Já osobně v naší škole nejvíce postrádám

4. V naší škole mně nejvíce vadí – mám nejméně rád

5. Škola by mne více bavila, kdyby

6. Ve škole se mně líbí (zamlouvá), že

7. Dále pro zlepšení výsledků práce školy navrhuji:

I n s t r u k c e (návrh)

pro zadání dotazníku DŽ ZŠ – 1/07

Zadávatel ještě před rozdělením dotazníků přečte úvod k těmto instrukcím (A) a následně, po rozdělení dotazníků, další část (B). Je-li dotazování prováděno ve více třídách, je třeba jednoznačně držet se společného textu, jej přečíst, nic nevynechávat a nic nepřidávat tak, aby respondenti byli stejně instruováni, jak s dotazníkem pracovat. Jednotná prezentace těchto či jinak podle potřeby školy upravených instrukcí je jednou z důležitých podmínek platnosti výsledků celé akce.

Úvodní část (A)

Příklad

„Děvčata a chlapci, našim důležitým úkolem je stále zlepšovat práci v naší škole, odstraňovat nedostatky, pokoušet se dosahovat stále lepších výsledků. K tomu je mj. také zapotřebí mít dostatek informací o tom, jaká je pedagogická a organizační situace ve škole, co se nám daří nebo nedaří ve Vaš prospěch realizovat. Chceme proto znát názory a postoje i všech žáků naší školy, abychom je mohli podrobit důkladné racionální analýze a přijmout případná opatření k zlepšování podmínek pro školní práci nás všech.

*Za chvíli Vám každému z Vás předám anonymní dotazník, ve kterém se můžete vyjádřit k různým problémům ve škole. Využijte toho. Ale nezneužijte toho, že jde o dotazník anonymní. Nebude nikoho z nás zajímat kdo to napsal, ale **co** bylo napsáno. Proto pracujte fěr.*

*Chci hned na počátku zdůraznit, že dotazník není proti nikomu namířen. Aby se jeho výsledky mohly stát podkladem pro řešení různých našich problémů je zapotřebí, abyste na všechny otázky odpovídali pravdivě! **To zdůrazňuji.***

Nyní si společně dotazník projdeme (jen očima), zatím nikdo nic nepíše.“

Zadávatel nechá rozdat dotazníky, žáky znovu upozorní, aby v nich zatím nelistovali a nesdělovali si navzájem své první dojmy. Pak zadávající pokračuje (část B).

*„Na některé otázky či tvrzení v dotazníku budete reagovat kroužkováním předtištěných čísel 1 až 5. Upozorňuji, že **nejde o klasifikační stupnici, ale o matematickou řadu, kde číslo 1 má nejnižší hodnotu a číslo 5 nejvyšší.**“*

Nyní zadávající přečte s žáky první stránku dotazníku. Žáci zatím nic nepiší. Zadávající může předvést, zejména v nižších třídách, kroužkování čísla na jednom řádku čísel 1 až 5, který předepíše na tabuli.

- *„Při odpovědi na otázku dejte vždy jedno příslušné číslo do kroužku např. 1 2 3 4 5 . Jestliže se zmýlíte nebo chcete hodnocení změnit, přeškrtněte zakroužkované číslo takto X a dejte do kroužku nové. Upozorňuji znovu, že čísla 1 až 5 neodpovídají školní klasifikační stupnici. Je to matematická řada, kde číslo 1 je nejnižší a číslo 5 nejvyšší. Jejich význam – viz první stránka dotazníku.*
- *Do tabulek, kde se můžete vyjádřit k jednotlivým vyučovacím předmětům, si dopište zkratky předmětů následovně: **např.** CEJ, ANJ, NEJ, MAT, FYZ atd. (zadávatel diktuje požadované zkratky předmětů, pokud tam nebyly při rozmnožování dotazníků již doplněny předem).*
- *Na volné otázky typu č. 2 a další odpovězte podle vlastního uvážení.*
- *Započaté a nedokončené věty v části dotazníku **III.** dokončete podle vlastního názoru tak, aby vytvořené věty dávaly smysl a Vaše sdělení bylo pro nás poučné. Nepište nesmysly.*
- *Délka naznačeného volného řádku či volného prostoru v dotazníku Vám nestanovuje, kolik toho musíte napsat. Záleží na Vás, zda napíšete více či méně.*
- *Doporučuji Vám, abyste na začátku celý dotazník nejdříve jen očima „prošli“, abyste věděli, co od Vás očekáváme a teprve pak začali od úkolu číslo 1. Žádný úkol nevynechávejte, všechna Vaše rozumná sdělení jsou pro nás významná.*
- *Pokud byste u volných otázek (úkolů) neměli dosti místa na Vaši odpověď, napište na poslední čistou stránku tohoto dotazníku číslo otázky, ke které chcete ještě něco dalšího dodat a Vaše sdělení dokončete.“*

- ***N e o p i s u j t e !*** Nesledujte, co k určité problematice píše Váš soused. Mohlo by Vás to ovlivnit natolik, že byste neuvedli Váš vlastní názor. Také opačně - pocit, že Vám někdo nahlíží do Vašeho záznamu, by Vás mohl ovlivnit natolik, že byste nenapsali Váš upřímný názor a celou tuto akci by to znehodnotilo.
- ***Pište čitelně.*** Usmadněte nám tak poměrně časově náročné vyhodnocení zpracování výsledků.
- Pomocí dotazníku chceme získat informace, týkající se **pouze letošního školního roku** (pokud není uvedeno, že se to týká delšího období). Proto např. předměty, které se letos ve vaší třídě nevyučují nehodnoťte.
- Ještě jednou zdůrazňuji, že dotazník je anonymní. Nikdo nebude zjišťovat, **kdo** tam co napsal. Nezneužíjte této anonymity k nepravdivým výrokům, k psaní nesmyslů či dokonce ke lžím. Znovu Vás žádám, odpovídejte pravdivě, pište svůj názor. Jinak by výsledek celé této akce byl bezcenný.
- Když si s něčím nebudete vědět rady, přihlaste se, já za Vámi přijdu a budu-li moci, poradím. Kdo má už teď nějaký dotaz? “

Po zodpovězení přípustných dotazů vyplní všichni žáci společně část **I.** dotazníku a na pokyn zadávajícího začnou pracovat.

Poznámka autora

- *Jednotnou prezentaci této či jinak podle vlastní potřeby zpracované instrukce před zadáním dotazníků žákům nepodceňujme, zvláště, je-li dotazník zadáván v několika třídách. Její přesný a u všech skupin stejný výklad je jednou z podmínek úspěšnosti takovéto pedagogické aktivity.*
- *Doporučuji zadat dotazník **nejdříve** na začátku 2. pololetí školního roku.*

ZŠ – 3/09

Postojový dotazník (pro žáky-ně posledního ročníku ZŠ)

Sestavil PhDr. Jaromír Hališka

chlapec - děvče	datum zadání:	Pozn.:
-----------------	---------------	--------

I. Zatrhni správná tvrzení

Do školy docházím od a) 1.třídy b) jiné třídy (uved' které)
Do školy docházím letos zpravidla a) pěšky b) dojíždím (uved' přibližně dobu)
Po výuce v tomto školním roce odcházím zpravidla a) domů b) pobývám ve škole (ŠK,ŠD)

Pokyny, jak pracovat s dotazníkem

- U některých úloh můžeš vyjádřit svůj názor (postoj) pomocí číselné stupnice. Pozor! Čísla 1 až 5 znamenají (viz tabulka, **nejde o klasifikační stupnici !**):

1	2	3	4	5
vůbec nejméně nikdy,ne	málo méně málokdy	průměrně průměrně občas	mnoho,hodně více často	velmi mnoho, hodně nejvíce velmi často

- Při odpovědi na otázku dej vždy **jedno** příslušné číslo do kroužku, např.
1 2 3 **4** 5 .

Jestliže se zmýlíš nebo sis odpověď rozmyslel, přeškrtni zakroužkované číslo takto ~~4~~ a zakroužkuj nové.

- Na volné otázky typu č. 2 odpověz volně podle vlastního uvážení (piš čitelně).
- Na volná místa v tabulkách (např. II/3) doplníte společně podle pokynu zadavatele dotazníku (např. třídního učitele apod.) zkratky předmětů, k nimž se budete vyjadřovat (např. CEJ, ANJ, MAT aj.). Dodrž vždy diktované pořadí, aby se dal dotazník dobře statisticky zpracovávat!
- Započaté a nedokončené věty v části dotazníku III/1 až 9 dokonči podle vlastního uvážení tak, aby vytvořené výroky dávaly smysl a Tvé sdělení bylo pro nás poučné. Nepiš, prosím, nesmysly, nezneužij tvorby výroků k znehodnocení celé této akce, jež má pomoci ke zkvalitnění práce školy.
- Doporučuji Ti, abys na začátku vyplňování nejdříve celý dotazník očima rychle „prošel(a)“, abys věděl(a), co asi po Tobě chceme a teprve pak abys začal(a) od úkolu číslo 1. Žádný úkol nevynechávej!

O T O Č L I S T A Z A Č N I P R A C O V A T

II. Tato část dotazníku se týká Tvého zpětného pohledu na celou školní docházku do naší školy

1.	<p>Pokud se Tvůj vztah ke škole v průběhu docházky podstatně změnil, pokus se stručně napsat co bylo toho příčinou, případně, kdy to bylo.</p> <p>a) změna kladná b) změna záporná</p>
2.	<p>Můžeš uvést nějaký předmět(y), který Tě, ať už svým obsahem nebo činností vyučující(ho), během docházky na naší školu mimořádně zaujal (uveď název předmětu a ročník) ?</p>
3.	<p>Co si myslíš, že by zvýšilo Tvou spokojenost z docházky do naší školy ?</p>
4.	<p>Existuje něco, čeho sis po dobu docházky v naší škole velmi cenil(a)?</p>
5.	<p>Myslíš si, že docházka do naší školy, Tvé znalosti a zkušenosti, které jsi zde získal, Tě ovlivnily při rozhodování o Tvém dalším uplatnění (volba dalšího studia apod.)? Uveď, do jaké míry.....1 2 3 4 5 Chceš-li, vyjádři se konkrétně.</p>
6.	<p>Zažil jsi ve škole někdy pocit křivdy, který v Tobě dlouho zůstal? ano - ne Chceš-li, uveď konkrétní příklad.</p>

7. Setkal(a) ses ve škole se zajímavou osobností z řad učitelů, na kterou budeš i v budoucnu kladně vzpomínat? ano - ne Chceš-li, uveď příklad(y).

III. Další část dotazníku se týká pouze posledního ročníku docházky do této školy

Hodnocení níže uvedených předmětů podle kritérií a), b), c), d) proved' zakroužkováním vždy jen jednoho z čísel 1 až 5 (význam - viz tabulka na str.1) u zkratky toho předmětu, který v tomto školním roce navštěvuješ.

8. V jaké míře výuka níže uvedených školních předmětů :

a) Tě zaujala svým **obsahem** a vyvolala Tvůj zájem?

b) Tě zaujala **formou práce vyučujícího**, učíš se již ve škole

c) je pro Tebe **obtížná na pochopení** učiva

d) je pro Tebe **náročná na učení doma**

	ad a)					ad b)					ad c)					ad d)				
CEJ	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5

2. 9. Vyskytuje se v tomto školním roce nějaký předmět (předměty), ke kterému máš **nejlepší vztah**? Pokud chceš, uveď proč.

10. Vyskytuje se v tomto školním roce nějaký předmět (předměty), ke kterému máš **nejhorší vztah**? Pokud chceš, uveď proč.

11.	Existuje něco, o čem si myslíš, že by Ti pomohlo zkvalitnit přípravu na přijímací zkoušku ?
12.	Co je v naší škole nejčastěji předmětem Tvé kritiky?
13.	Co se Ti v naší škole nejvíce zamlouvá (líbí)?
14.	Co rozumného doporučuješ v naší škole zlepšit (změnit, zavést, zrušit apod.)?
15.	Chceš, v souvislosti s touto akcí, změřenou na zjišťování Vašich názorů a postojů k problémům vzdělávání v naší škole, někomu poděkovat či se jinak vyjádřit (chceš-li, uveď komu, proč, příp. za co)?
16.	Jakékoliv další Tvoje osobní sdělení škole „na rozloučenou“.

D o t a z n í k

DŽ/S – 4/06

pro žáky a žákyně SŠ a ZŠ sestavil PhDr. Jaromír Hališka

Datum vyplnění: _____

I. Statistické údaje (zatrhni nebo doplň správný údaj)

Děvče – chlapec	Druh (typ) školy:	Ročník:
Studijní obor (jen žák-yně SŠ):		Dosažený věk: roků
Prospěch v . pol. šk.r. 20__/__: prospěl(a) s vyznamenáním -- prospěl(a) -- neprospěl(a)		

Pokyny, jak pracovat s dotazníkem

- U některých úloh můžeš vyjádřit svůj názor (postoj) pomocí číselné stupnice. Pozor! Čísla 1 až 5 znamenají (viz tabulka, **nejde o klasifikační stupnici !**):

1 vůbec nejméně nikdy,ne	2 málo méně málokdy	3 průměrně průměrně občas	4 mnoho,hodně více často	5 velmi mnoho, hodně nejvíce velmi často
--	-------------------------------------	---	--	--

- Při odpovědi na otázku dej vždy **jedno** příslušné číslo do kroužku, např.
1 2 3 **④** 5.

Jestliže se zmýlíš nebo sis odpověď rozmyslel, přeškrtni zakroužkované číslo takto ~~④~~ a zakroužkuj nové.

- Na volné otázky typu č. 2 odpověz volně podle vlastního uvážení (piš čitelně).
- Na volná místa v tabulkách (např. II/3) doplníte společně podle pokynu zadavatele dotazníku (např. třídního učitele apod.) zkratky předmětů, k nimž se budete vyjadřovat (např. CEJ, ANJ, MAT aj.). Dodrž vždy diktované pořadí, aby se dal dotazník dobře statisticky zpracovávat!
- Započaté a nedokončené věty v části dotazníku III/1 až 9 dokonči podle vlastního uvážení tak, aby vytvořené výroky dávaly smysl a Tvé sdělení bylo pro nás poučné. Nepiš, prosím, nesmysly, nezneužij tvorby výroků k znehodnocení celé této akce, jež má pomoci ke zkvalitnění práce školy.
- Doporučuji Ti, abys na začátku vyplňování nejdříve celý dotazník očima rychle „prošel(a)“, abys věděl(a), co asi po Tobě chceme a teprve pak abys začal(a) od úkolu číslo 1. Žádný úkol nevynechávej!

O T O Č   L I S T   A   Z A Č N I   P R A C O V A T

20.	V kterých předmětech potřebuješ nejvíce cizí pomoci při učení doma? (Uveď např. MAT – starší bratr, ANJ – soukromý učitel apod.)					
21.	Jak jsi spokojen(a) s podmínkami, které máš doma na učení?	1	2	3	4	5
22.	Jak jsi spokojen(a) se současnými výsledky své školní práce?	1	2	3	4	5
23.	Kterých přestupků proti školnímu řádu se častěji dopouštíš?					
24.	Co Ti vadí na sobě samém(samé), v čem by ses chtěl(a) zlepšit?					
25.	Do jaké míry Tě ovlivní a) spravedlivá pochvala	1	2	3	4	5
	b) spravedlivý trest.....	1	2	3	4	5
	c) strach (obava) z trestu.....	1	2	3	4	5

III.

Doplň, podle vlastního uvážení, následující nedokončené věty svými názory tak, aby dávaly smysl a byly pro další práci školy přínosem. Budeme se jimi zabývat.

1. Kdybych byl(a) ředitelem školy, tak (uveď své názory, nápady apod.)

2. Naši vyučující by měli

3. Já osobně v naší škole nejvíce postrádám

---

4. V naší škole mně nejvíce vadí – mám nejméně rád

---

5. Škola by mne více bavila, kdyby

---

6. Ve škole se mně líbí (zamlouvá), že

---

7. Dále pro zlepšení výsledků práce školy navrhuji:

---

8. V souvislosti s touto aktivitou, zaměřenou na zjišťování našich názorů a postojů k problémům vzdělávání v naší škole, chci poděkovat či se jinak vyjádřit (uved'te, chcete-li, komu, případně proč či za co):

I n s t r u k c e

pro zadání dotazníku DŽ/S – 4/06

Zadávatel ještě před rozdělením dotazníků přečte úvod k těmto instrukcím (A) a následně, po rozdělení dotazníků, další část (B). Je-li dotazování prováděno ve více třídách, je třeba jednoznačně držet se společného textu, jej přečíst, nic nevynechávat a nic nepřidávat tak, aby respondenti byli stejně instruováni, jak s dotazníkem pracovat. Jednotná prezentace těchto či jinak podle potřeby školy upravených instrukcí je jednou z důležitých podmínek platnosti výsledků celé akce.

Úvodní část (A)

Příklad

„Děvčata a chlapci, našim důležitým úkolem je stále zlepšovat práci v naší škole, odstraňovat nedostatky, pokoušet se dosahovat stále lepších výsledků. K tomu je mj. také zapotřebí mít dostatek informací o tom, jaká je pedagogická a organizační situace ve škole, co se nám daří nebo nedaří ve Vaš prospěch realizovat. Chceme proto znát názory a postoje i všech žáků naší školy, abychom je mohli podrobit důkladné racionální analýze a přijmout případná opatření k zlepšování podmínek pro školní práci nás všech.

Za chvíli Vám každému z Vás předám anonymní dotazník, ve kterém se můžete vyjádřit k různým problémům ve škole. Využijte toho. Ale nezneužívejte toho, že jde o dotazník anonymní. Nebude nikoho z nás zajímat kdo to napsal, ale co bylo napsáno. Proto pracujte fěr.

Chci hned na počátku zdůraznit, že dotazník není proti nikomu namířen. Aby se jeho výsledky mohly stát podkladem pro řešení různých našich problémů je zapotřebí, abyste na všechny otázky odpovídali pravdivě! To zdůrazňuji.

Nyní si společně dotazník projdeme (jen očima), zatím nikdo nic nepíše.“

Zadávatel nechá rozdat dotazníky, žáky znovu upozorní, aby v nich zatím nelistovali a nesdělovali si navzájem své první dojmy. Pak zadávající pokračuje (část B).

„Na některé otázky či tvrzení v dotazníku budete reagovat kroužkováním předtištěných čísel 1 až 5. Upozorňuji, že nejde o klasifikační stupnici, ale o matematickou řadu, kde číslo 1 má nejnižší hodnotu a číslo 5 nejvyšší.“

Nyní zadávající přečte s žáky první stránku dotazníku. Žáci zatím nic nepiší. Zadávající může předvést, zejména v nižších třídách, kroužkování čísla na jednom řádku čísel 1 až 5, který předepíše na tabuli.

- *„Při odpovědi na otázku dej vždy jedno příslušné číslo do kroužku např. 1 2 3 4 5 . Jestliže se zmýlíš nebo chceš hodnocení změnit, přeškrtni zakroužkované číslo takto X a dej do kroužku nové. Upozorňuji znovu, že čísla 1 až 5 neodpovídají školní klasifikační stupnici. Je to matematická řada, kde číslo 1 je nejnižší a číslo 5 nejvyšší. Jejich význam – viz první stránka dotazníku.*
- *Do tabulek, kde se můžete vyjádřit k jednotlivým vyučovacím předmětům, si dopište zkratky předmětů následovně: např. CEJ, ANJ, NEJ, MAT, FYZ atd. (zadávatel diktuje požadované zkratky předmětů)*
- *Na volné otázky typu č. 2 a další odpověz podle vlastního uvážení.*
- *Započaté a nedokončené věty v části dotazníku III dokonči podle vlastního názoru tak, aby vytvořené věty dávaly smysl a Tvé sdělení bylo pro nás poučné. Nepiš nesmysly.*
- *Délka naznačeného volného řádku či volného prostoru v dotazníku Ti nestanovuje, kolik toho musíš napsat. Záleží na Tobě, zda napíšeš více či méně.*
- *Doporučuji Ti, abys na začátku celý dotazník nejdříve jen očima „prošel“ – „prošla“, abys věděl(a), co od Tebe očekáváme a teprve pak začal(a) od úkolu číslo 1. Žádný úkol nevynechávej, všechna Tvoje rozumná sdělení jsou pro nás významná.*
- *Pokud byste u volných otázek (úkolu) neměli dosti místa na Vaši odpověď, napište na poslední čistou stránku tohoto dotazníku číslo otázky, ke které chcete ještě něco dalšího dodat a Vaše sdělení dokončete.“*
- ***N e o p i s u j t e !*** *Nesledujte, co k určité problematice píše Váš soused. Mohlo by Vás to ovlivnit natolik, že byste neuvedli Váš vlastní názor. Také opačně - pocít, že Vám někdo*

nahlíží do Vašeho záznamu, by Vás mohl ovlivnit natolik, že byste nenapsali Váš upřímný názor a celou tuto akci by to znehodnotilo.

- **Pište čitelně.** Usnadněte nám tak poměrně časově náročné vyhodnocení zpracování výsledků.
- Pomocí dotazníku chceme získat informace, týkající se pouze letošního školního roku (pokud není uvedeno, že se to týká delšího období). Proto např. předměty, které se letos ve vaší třídě nevyučují nehodnoťte.
- Ještě jednou zdůrazňuji, že dotazník je anonymní. Nikdo nebude zjišťovat, kdo tam co napsal. Nezneužíjte této anonymity k nepravdivým výrokům, k psaní nesmyslů či dokonce ke lžím. Znovu Vás žádáme, odpovídejte pravdivě, pište svůj názor. Jinak by výsledek celé této akce byl bezcenný.
- Když si s něčím nebudete vědět rady, přihlaste se, já za Vámi přijdu a budu-li moci, poradím. Kdo má už teď nějaký dotaz? “

Po zodpovězení přípustných dotazů vyplní všichni žáci společně část **I.** dotazníku a na pokyn zadávajícího začnou pracovat.

Poznámka autora

- Jednotnou prezentaci této či jinak podle vlastní potřeby zpracované instrukce před zadáním dotazníků žákům nepodceňujme, zvláště, je-li dotazník zadáván v několika třídách. Její přesný a u všech skupin stejný výklad je jednou z podmínek úspěšnosti takovéto pedagogické aktivity.
- Doporučuji zadat dotazník **nejdříve** na začátku 2. pololetí školního roku.

Postojový dotazník (maturitní ročník)**SŠ – 8/09**

Sestavil PhDr. Jaromír Hališka

chlapec - děvče	datum zadání:	Pozn.:
-----------------	---------------	--------

I. Zatrhni správná tvrzení

Na škole studuji od: a) primy b) 1.ročníku c) jiného ročníku (uveď kterého)
Na tuto školu jsem přišel (přišla) : a) ze ZŠ b) jiné SŠ
Moji volbu školy nejvíce ovlivnili: a) rodiče   - b) známí   - c) náhoda d) informace o škole (pověst) - e) odborné zaměření školy f) něco jiného (chceš-li, uveď co)

Pokyny, jak pracovat s dotazníkem

- U některých úloh můžeš vyjádřit svůj názor (postoj) pomocí číselné stupnice. Pozor! Čísla 1 až 5 znamenají (viz tabulka, **nejde o klasifikační stupnici !**):

1	2	3	4	5
vůbec nejméně nikdy,ne	málo méně málokdy	průměrně průměrně občas	mnoho,hodně více často	velmi mnoho, hodně nejvíce velmi často

- Při odpovědi na otázku dej vždy **jedno** příslušné číslo do kroužku, např.
1 2 3 **④** 5 .

Jestliže se zmýlíš nebo sis odpověď rozmyslel, přeškrtni zakroužkované číslo takto ~~⊗~~ a zakroužkuj nové.

- Na volné otázky typu č. 2 odpověz volně podle vlastního uvážení (piš čitelně).
- Na volná místa v tabulkách (např. II/3) doplníte společně podle pokynu zadavatele dotazníku (např. třídního učitele apod.) zkratky předmětů, k nimž se budete vyjadřovat (např. CEJ, ANJ, MAT aj.). Dodrž vždy diktované pořadí, aby se dal dotazník dobře statisticky zpracovávat!
- Započaté a nedokončené věty v části dotazníku III/1 až 9 dokonči podle vlastního uvážení tak, aby vytvořené výroky dávaly smysl a Tvé sdělení bylo pro nás poučné. Nepiš, prosím, nesmysly, nezneužij tvorby výroků k znehodnocení celé této akce, jež má pomoci ke zkvalitnění práce školy.
- Doporučuji Ti, abys na začátku vyplňování nejdříve celý dotazník očima rychle „prošel(a)“, abys věděl(a), co asi po Tobě chceme a teprve pak abys začal(a) od úkolu číslo 1. Žádný úkol nevynechávej!

O T O Č   L I S T   A   Z A Č N I   P R A C O V A T

II. Tato část dotazníku se týká zpětného pohledu žáka – žákyně **na celkový průběh studia** na této škole.

1.	Na prostředí nové školy (před nástupem) ses těšil (a)?	1	2	3	4	5
2.	Domníváš se nyní, před ukončením studia, na základě Tvých dosavadních zkušeností, že volba této školy byla správná?	1	2	3	4	5
3.	Pokud se Tvůj vztah ke škole v průběhu studia podstatně změnil, pokus se stručně napsat, co bylo toho příčinou, případně, kdy to bylo. a) změna kladná b) změna záporná					
4.	Můžeš uvést nějaký předmět, který Tě, ať už svým obsahem nebo činností vyučující(ho), během studia v naší škole mimořádně zaujal (uveď název předmětu a ročník) ?					
5.	Co si myslíš, že by zvýšilo Tvou spokojenost ze studia v naší škole?					
6.	Existuje něco, čeho sis po dobu studia v naší škole velmi cenil(a)?					
7.	Myslíš si, že studium na naší škole bylo pro Tebe rozhodující pro formování Tvých představ o Tvém dalším životě? Uveď, do jaké míry.....1 2 3 4 5 Chceš-li, vyjádři se konkrétně.					
8.	Zažil jsi ve škole někdy pocit křivdy, který v Tobě dlouho zůstal? ano - ne Chceš-li, uveď konkrétní příklad.					
9.	Setkal(a) ses ve škole se zajímavou osobností z řad učitelů, na kterou budeš i v budoucnu kladně vzpomínat? ano - ne Chceš-li, uveď příklad(y).					

III. Další část dotazníku se týká pouze posledního ročníku studia na této škole
Hodnocení níže uvedených předmětů podle kritérií a), b), c), d) proved' zakroužkováním vždy jen jednoho z čísel 1 až 5 u zkratky toho předmětu, který v tomto školním roce navštěvuješ.

10. V jaké míře výuka níže uvedených školních předmětů :

a) Tě zaujala svým obsahem a vyvolala Tvůj zájem?

b) Tě zaujala formou práce vyučujícího, učíš se již ve škole

c) je pro Tebe obtížná na pochopení učiva

d) je pro Tebe náročná na učení doma

	ad a)	ad b)	ad c)	ad d)
CEJ	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
ANJ	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5

11. Vyskytuje se v tomto školním roce nějaký předmět (předměty), ke kterému máš nejlepší vztah?
 Pokud chceš, uveď proč.

12. Vyskytuje se v tomto školním roce nějaký předmět (předměty), ke kterému máš nejhorší vztah?
 Pokud chceš, uveď proč.

13. Existuje něco, o čem si myslíš, že by Ti pomohlo zkvalitnit přípravu na maturitní zkoušku?

14. Existuje něco, o čem si myslíš, že by Ti pomohlo zkvalitnit přípravu na přijímací zkoušku na VŠ?

15. Co je v naší škole nejčastěji předmětem Tvé kritiky?

16. Co se Ti v naší škole nejvíce zamlouvá (líbí)?

17. Co rozumného doporučuješ v naší škole zlepšit (změnit, zavést, zrušit apod.)?

18. Chceš v souvislosti s touto aktivitou, zaměřenou na zjišťování Vašich názorů a postojů k problémům vzdělávání v naší škole, někomu poděkovat či jinak se vyjádřit (uveď, chceš-li, komu, příp. proč či za co)?

19. Jakékoliv další Tvoje osobní sdělení škole „na rozloučenou“.

D o t a z n í k (pro pedagogické pracovníky)**DU 5/09**

Sestavil PhDr. Jaromír Hališka

I. Úvodní údaje (zatrhněte a doplňte)

Muž - žena	Učím na 1.st. - 2.st.ZŠ - SŠ - jiném typu školy (uved'te):		
Délka pedagogické praxe: roků	Letos třídní učitel: ano - ne	Funkce ve škole:	
Tato škola je od ukončení studia mým v pořadí		pracovištěm.	Dnešní datum:

Čísla 1 až 5 znamenají:

1	2	3	4	5
<i>vůbec, nic</i>	<i>málo</i>	<i>průměrně</i>	<i>mnoho</i>	<i>velmi mnoho</i>
<i>nejméně</i>	<i>méně</i>	<i>průměrně</i>	<i>více</i>	<i>nejvíce</i>
<i>nikdy</i>	<i>málokdy</i>	<i>občas</i>	<i>často</i>	<i>velmi často</i>
<i>špatný, žádný</i>	<i>uspokojivý</i>	<i>dobry</i>	<i>velmi dobrý</i>	<i>nejlepší, vynikající</i>

Při odpovědích na níže položené otázky dejte vždy **jedno číslo** do kroužku.

II. Příprava na výuku

1. Jak často se připravujete se na výuku a) promýšlením bez písemného záznamu?.....	1	2	3	4	5
b) promýšlením s písemným záznamem ?	1	2	3	4	5
2. Stanovujete si pro výuku cíle, jichž chcete dosáhnout?	1	2	3	4	5
3. Provádíte v přípravě na výuku didaktickou analýzu učiva?	1	2	3	4	5
4. Je součástí Vaší přípravy i to, které žáky budete zkoušet, jak, a co bude hlavním obsahem zkoušky?	1	2	3	4	5
5. Promyslíte, jak si na závěr hodiny ověříte splnění stanoveného cíle (cílů)?	1	2	3	4	5
6. Promyslíte a máte možnost vytvářet si podmínky pro realizaci žádoucího diferencovaného přístupu k žákům? Jestli ano, uveďte příklad.	1	2	3	4	5
7. Dokážete se připravit na vyučovací hodinu tak, abyste zaměstnal/a všechny žáky smysluplnou prací?	1	2	3	4	5
8. Stává se Vám, že jdete do výuky bez přípravy?	1	2	3	4	5
9. Existuje něco, o čem si myslíte, že by v přípravě nemělo téměř nikdy chybět?					
10. Stane se Vám někdy, že i pečlivě zpracovanou přípravu musíte z určitých důvodů odložit a improvizovat ve výuce? Pracovat jinak, než jste si představoval/a?	1	2	3	4	5
11. Máte možnost připravit si dostatek vhodných a potřebných pomůcek tak, aby Vaše výuka splňovala podmínky pro realizaci principů názornosti a přesvědčivosti a probouzela takto zájem žáků o učivo?	1	2	3	4	5
12. Čeho se Vám po této stránce (viz předcházející dotaz) nejvíce nedostává? Co nejvíce postrádáte? Co naopak Vám nejvíce pomáhá ke zvýšení efektivity Vaší práce?					
13. Spolupracujete při přípravě na výuku také se svými kolegy/kolegyněmi – vyučujícími paralelních tříd nebo příbuzných vědních oborů?	1	2	3	4	5

III. Výuka

14. Které hlavní nedostatky ve Vašem vědním oboru jste zjistil/a u žáků, kteří přišli do Vaší školy ze ZŠ (nebo z 5. do 6. třídy)?	
15. Oznamujete žákům vzdělávací cíl vyučovací hodiny (nejde o téma)?	1 2 3 4 5
16. Zdůvodňujete žákům na začátku vyučovací hodiny (na začátku tématu) účelnost a potřebnost nového učiva (jeho části/i)?	1 2 3 4 5
17. Znáte a realizujete, podle potřeby, integrovanou tematickou výuku (mezipředmětové souvislosti obsahu učiva příbuzných předmětů)?	1 2 3 4 5
18. Jak často vytváříte pro své žáky podmínky pro jejich samostatnou práci?	1 2 3 4 5
19. Mají Vaši žáci možnost vést s Vámi v průběhu hodiny aktivní dialog?	1 2 3 4 5
20. Jak se pokoušíte předcházet u Vašich žáků pasivitě, únavě, nudě?	
21. V jakém rozsahu můžete ve svých předmětech uplatňovat tyto formy a způsoby práce s žáky?	
a) individualizovaná výuka	1 2 3 4 5
b) partnerská výuka (výuka ve dvojicích).....	1 2 3 4 5
c) skupinová výuka.....	1 2 3 4 5
d) projektová výuka.....	1 2 3 4 5
e) výuka pomocí počítače.....	1 2 3 4 5
f) televizní výuka (video).....	1 2 3 4 5
g) výuka řešením problémů.....	1 2 3 4 5
h) výuka dramatem	1 2 3 4 5
ch) různé formy a způsoby učení z textu	1 2 3 4 5
i) učení praxí	1 2 3 4 5
j) frontální výuka.....	1 2 3 4 5
j) jiné formy (uved'te).....	1 2 3 4 5
22. Kterých pomůcek ve svých hodinách nejvíce používáte?	
23. V jaké míře, vzhledem k charakteru Vašeho předmětu, preferujete následující metody?	
a) vyprávění	1 2 3 4 5
b) vysvětlování.....	1 2 3 4 5
c) rozhovor.....	1 2 3 4 5
d) přednáška.....	1 2 3 4 5
e) diskuze	1 2 3 4 5

32. Míváte dostatek diagnostických informací o jednotlivých žácích, zejména o žácích nadaných, či s některou dysfunkcí, problémových apod.?	1 2 3 4 5
33. V jaké míře využíváte pro svou práci (autoevaluaci, sebereflexi ap.) takových metod diagnostických, jako je metoda dotazníková, sociometrická či jiná?	1 2 3 4 5
34. Jaký druh povzbuzení či odměn ve své práci častěji používáte? Které se Vám nejvíce osvědčily?	
35. Jakých druhů trestů častěji používáte? Jsou účinné?	
36. Do jaké míry připouštíte, aby žáci mohli projevit svůj názor, třeba i odlišný od Vašeho?	1 2 3 4 5
37. V jaké míře Vám při řešení problémů svých žáků pomáhá spolupráce se školním psychologem a PPP?	1 2 3 4 5

V. Zjišťování výsledků školní edukace

38. Jak hodně preferujete níže uvedené způsoby zkoušení?	
a) ústní u tabule.....	1 2 3 4 5
b) ústní v lavici.....	1 2 3 4 5
c) písemné zpracování určitého tématu jako celku.....	1 2 3 4 5
d) písemné odpovědi na dílčí otázky – řešení dílčích úloh.....	1 2 3 4 5
e) řešení dílčích položek vědomostního testu.....	1 2 3 4 5
f) jiný způsob (uved'te jaký).....	1 2 3 4 5
39. Provádíte při zkoušení žáků spolu se stanovením známky také rozbor a slovní hodnocení žákových vědomostí a dovedností (zdůvodnění klasifikace)?	1 2 3 4 5
40. Srovnáváte při ústním zkoušení také žáky mezi sebou?	1 2 3 4 5
41. Zahrnujete do finální známky také projevenou píli žáka a jeho vztah k předmětu?	1 2 3 4 5
42. Máte, třeba s odstupem několika týdnů, přehled o tom, za jaké konkrétní vědomosti a dovednosti byl žák hodnocen určitou známku? Např. pro informovanost rodičů nebo pro přípravu příštího zkoušení žáka?	1 2 3 4 5
43. Dáváte žákům šanci opravit si „špatnou“ známku?	1 2 3 4 5
44. Stanovujete finální známku také na základě výpočtu průměru ze všech známek, kterými byl žák v určitém klasifikačním období hodnocen?	1 2 3 4 5
45. Děláte s žáky rozbor a opravu všech písemných prací, které jim zadáváte?	1 2 3 4 5
46. Realizujete také někdy tzv. „zkoušení za trest“ např. po příp. přestupku žáka?	1 2 3 4 5

VI. Podmínky pro práci

47. Jak hodnotíte kvalitu Vaší spolupráce	a) s Vašimi kolegyněmi a kolegy	1 2 3 4 5
	b) s vedením školy	1 2 3 4 5
	c) s rodiči žáků.....	1 2 3 4 5

48. Jste spokojen/a s podmínkami, které ve škole pro Vaši práci máte?..... 1 2 3 4 5 Pokud jste označil/a spokojenost čísly 1 nebo 2, uveďte v další části tohoto dotazníku (viz VII), co byste chtěl/a změnit.
49. Máte dostatek možností se dále vzdělávat jak v oboru Vaší aprobace, tak i v pedagogice, psychologii aj. potřebných vědních disciplínách?.....1 2 3 4 5
50. V čem se potřebujete nejvíce zdokonalit?

VII. Názory, návrhy, postoje

Doplňte, prosím, **nezaujatě a smysluplně vlastními názory** nedokončené věty tak, aby se pro vedení školy mohly stát předmětem úvah a příp. následných opatření, napomáhajících autoevaluaci reálné výuky a vedoucích ke zkvalitňování celkové práce školy.

1. Kdybych byl/a ředitelem/ředitelkou školy, tak

2. Ve škole mně nejvíce vadí

3. Ve škole nejvíce postrádám

4. Ve škole se mně líbí (kladně hodnotím)

5. Navrhuji (zrušit, zavést, změnit apod.)

Instrukce k zadání dotazníku DU 4/07

Ještě před zadáním dotazníku respondentům sdělit následující (návrh):

1. Dotazník není proti nikomu namířen. Je anonymní. Nikdo nebude pátrat po autorech, pokud oni sami nebudou chtít při analýze výsledků dotazování své názory znovu zveřejnit.
2. Vše, co je pomocí dotazníku zjišťováno, se týká pouze jednoho (letošního) školního roku.
3. Dotazování je jednou z technik evaluace výuky. Má, pomocí zpětnovazebních informací, napomáhat vedení školy i všem pedagogickým pracovníkům zvyšovat kvalitu (úroveň) výuky. Proto je potřebné, aby řešení jednotlivých položek byla **pravdivá, konkrétní**, aby vyjadřovala skutečný názor každého jednotlivého pracovníka školy.
4. Dodržte, prosím, při zpracovávání dotazníku přísně „soukromí“. Neradíte se předem s nikým o tom, co a jak budete řešit. Neopisujte od kolegů !!
5. Bude-li Váš názor, výpověď, řešení obsáhlejší a tedy se nevejde do volného místa v dotazníku, napište číslo položky na poslední čistou stránku a Váš názor dopište.
6. Čísla 1 až 5 nejsou klasifikační stupnice, ale matematická řada, kde každé číslo je symbolem určitého slovního hodnocení – postoje (viz 1. stránka dotazníku).
7. *Jiná sdělení podle potřeby a podmínek té které školy.*

Dotazník mohou respondenti zpracovávat buď ve škole nebo doma (rozhodne ředitel školy). V praxi se lépe osvědčilo zpracovávat dotazník ve stejnou dobu ve škole.

Ukázky z dotazování, způsoby zpracovávání

Výroky žáků k některým problémům školní edukace

(z několika škol v Brně – městě – asi 600 respondentů)

Uved' ten předmět, který máš zatím nejraději a pokus se uvést proč.

MAT 37% - upřednostňuje logické myšlení
BIO 37% - můžeme dávat zajímavé otázky, pan profesor odpovídá
CEJ 44% - fantastická profesorka, výborný styl výuky, vstřícná, milá, pozoruhodná

Předměty a četnost výroků dále již v tomto materiálu neuvádím, není to pro tuto prezentaci důležité (někdy i při veřejné prezentaci ve škole ponechávám výroky v této anonymitě a žádám učitele, aby se podle nich pokoušeli najít sami sebe; bývá to zajímavé i poučné).

- dobrý přístup vyučující, zajímavé učivo, můj osobní zájem vyvolaný p. profesorkou
- baví mě, velmi dobrá příprava od učitele, výborné a zajímavé vysvětlení učiva
- zajímavě podávané učivo, můžeme dávat různé otázky, „zkoušíme“ pana učitele i my
- neobvyklý přístup k výuce, zajímavé hodiny, nejen učení nazpaměť
- skvělá učitelka, hodně se toho naučíme již ve škole při výuce
- výborný způsob výkladu, zajímavé učivo, perfektní učitel
- tyto znalosti se mně budou hodit, rád se jim učím
- dobrý přístup učitele, výborný vztah k žákům, přátelský, ke všem stejně náročný
- skvělá náplň hodin, dovidám se moc věcí
- učitel je náročný, ale spravedlivý v hodnocení
- častá samostatná práce – učitel radí, jak na to
- můžeme chodit často za učiteli na konzultaci o látce, kterou jsme v hodině nepochopili
- po dlouhé době slušný vyučující
- je to důležité a je to zábava, vtipné hodiny, chytlavě přednášeno
- učivo i způsob získávání nových poznatků mě baví, učitelka je vynikající, hodně naučí a nesnaží se potopit
- zajímavý předmět, ve kterém jsem schopen dávat pozor 45 minut
- p. profesor je skvělý člověk, vychází nám vstříc, naučí
- dobrá učitelka, dokáže informace podat tak, že si je snadno zapamatujeme a dává prostor vlastnímu vyjádření

- tento předmět jsem neměl rád, ale díky novému učiteli jsem jej začal chápat aj.
- stala se mým idolem, chtěla bych být jako ona
- mám ráda pana prof.....

Uved' ten předmět, který nemáš rád a pokus se uvést proč.

ZEM 44% - špatné vysvětlení učiva, moc se píše, hodně učení doma, ve škole nuda

FYZ 47% - nudné hodiny, hodně počítání

ZEM 36% - v hodině nic neděláme, žádný výklad, vše si opisujeme z učebnice, učit se musíme doma vše nazpaměť

ZSV 56% - vyučující čte suše látku z učebnice, nedokáže nic vysvětlit

MAT 45% - nízká pracovní morálka ve vyučování

MAT 56% - velmi rychlé, bez vysvětlení, nestíháme

NEJ 50% - nemáme rádi učitele

FYZ 41% - profesor si neumí zjednat autoritu, nedovede nás vtáhnout do látky, aby nás zajímala

ZSV 100% - nezajímavé hodiny, zmatený a nesrozumitelný výklad

FYZ 38% - učitel pořádně nevysvětlí a pak to zkouší

FYZ 63% - nechápu, z vyučujícího jde strach, moc křičí

MAT 39% - kvůli způsobu výuky, někdy ani nevíme, co máme dělat

FYZ 41% - profesor spolupracuje jen s chytřejšími, zbytek ho nezajímá

MAT 36% - rychlé probírání bez ohledu na slabší žáky, špatné vysvětlení

Dále opět bez uvádění jednotlivých předmětů.

3.A

- nepamatuji si nic z hodiny, takže se vše musím učit doma
- hodiny jsou nezáživné, malá disciplína žáků v hodinách
- rozdíly v přístupu k různým žákům
- velice nudný profesor, neumí to vysvětlit, hodně se učím doma
- štvě mně, že tomu nerozumím
- profesorka špatně vysvětluje (můj názor)
- s učitelem se nedá rozumně komunikovat
- prof. nám stále říká, jak jsme blbí a jak na tuto školu nemáme
- prof. pořádně nevysvětlí a když řekneme, že to nechápeme, tak nám nadá i vulgárně
- nuda, prof. nesympatický
- arogantní chování vůči nám
- těžké učivo, nechápu látku
- mám odpor k tomu, co probíráme, přesto se musím učit s odporem
- špatný přístup kantora ke klasifikaci

3.B

- ve škole sedím a pochopím jen velmi málo, doma mně musí někdo pomoci
- nemám ráda (předmět) a nezajímá mě; hlavně výuka stojí za nic a profesorka, která se přetvařuje a chce potopit studenty je strašná
- je toho strašně moc a pořád to stejný – vzorečky, rovnice
- vůbec se v tom neorientuju
- látka se probírá velmi rychle a je tam spousta informací, ve kterých mám zmatek
- nezáživné učivo, nesrozumitelný projev profesora
- nespravedlivá klasifikace
- těžké učení, probíráme skoro stejnou látku jako na VŠ
- učivo je těžké, učitelka nečeká na méně zdatné žáky
- je toho strašně moc, nejdřív popíšeme půlku sešitu a až pak píšem test. Předmět mě nebaví s přetvářející se profesorkou
- profesorka je nevyzpytatelná
- často se dostáváme s prof. do konfliktu, často nás i uráží a zesměšňuje
- nechápu, p.prof. neumí vysvětlit
- hodiny jsou tak nudné, že mám co dělat, abych neusnul
- děláme stále nové vzorečky a žádnou teorii, ani ty vzorečky nám nevysvětlí

Několik dalších výroků:

- V hodině je neuvěřitelný b.....l
- Profesor, když nevypočítáme příklad, tak je bez sebe radostí
- Umím víc než ostatní, nudím se
- Je těžké se učit, když tomu nerozumím
- At' se snažím jakkoliv, vždy dostanu špatnou známku
- Nechápu, nesnáším profesorku
- Chyba je hledána vždy jen a jen v žácích
- Co mě nebaví, čemu nerozumím, se neučím
- Chceme se ve škole více učit přímo z knih
- Učitel se nedá poslouchat a ani to nevyžaduje !!
- Některé výroky profesorů nás urážejí, shazují nás, když něco neumíme
- Paní prof. používá nadávky jako tatar, debil, blbci
- Vyučující nadržuje těm, které má ráda
- Profesor často uráží naši inteligenci a to nás štve
- Rád se učím, čemu rozumím. Čemu ne, to odmítám.

Nedokončené výroky

2. Naši učitelé by měli ...

- ocenit aktivitu žáků v hodinách a umět přiznat chybu, kterou udělají
- lépe se oblékat a upravovat (někteří), více na sebe dbát
- být co nejvíce objektivní a spravedliví
- přehodnotit styl učení (méně biflování, více diskuse)
- být tolerantnější a přístupnější k názorům studentů
- být schopni se s žáky domluvit, když je spousta látky a stále se jen zkouší
- být více lidšší (někteří) a nezaujatí, brát všechny žáky stejným dílem i slabší jedince a ne vyzdvihovat jen ty šikovné a bystřejší, což některé z nás pak sráží
- se vyrovnat s tím, že ne každého jejich předmět baví a nenechávat se tím znechucovat
- vést žáky k pochopení, že to, co se učí, se jim bude hodit; výuka by byla určitě lepší
- vést hodinu tak, abychom si z ní hodně zapamatovali a doplňovat výuku např. videem, ukázkami apod.
- uznat, že žáci nemají schopnosti počítačů
- myslet více na žáky bez předsudků a unáhlených výroků
- více oddělovat svůj soukromý život od pracovního a chovat se profesionálně
- chodit do hodin včas
- přistupovat k výuce ne stroze, ale aby nás to bavilo, abychom se na ty hodiny těšili a ne jen přetrpěli
- lépe vysvětlovat danou látku a ne tolik ukazovat odpor k některým žákům
- zůstat takoví, jací jsou (to se ale zmiňuji o těch dobrých)
- snažit se dělat výuku zábavnou, pochopitelnou
- být někdy více spravedliví a ohleduplnější
- lépe se připravovat na výuku, probírat látku do větší hloubky
- vědět, jak udělat hodinu zajímavější, pro nás přitažlivější, mít větší chuť a zájem především nás něco naučit
- pochopit, že nemáme jen jeden předmět, myslí si, že když nám zadají referáty, které máme zpracovat třeba do týdne + naučit se na písemku + na jiné předměty, že to všechno stíháme
- by někteří neměli být tak nepříjemně přísní
- dbát především na šíření takových informací, které budeme potřebovat v praktickém životě
- mít větší platy, aby neodcházeli do jiných povolání (např. do bank)
- ověřovat výsledky výuky různými soutěžemi
- nedeprimovat žáka u tabule

- když je žák jedničkář a jednou se nestihne naučit (to se může stát každému), nebrat tu horší známku tak vážně
- být mírnější při známkování na vysvědčení – když někomu hrozí, že kvůli jedné dvojce ztratí vyznamenání
- brát více ohledu na kapacitu našich mozků, nelze nasoukat do hlavy z každého předmětu vše
- do výuky sem tam vložit nějakou zajímavost, hru, debatu o učivu apod.
- více se věnovat všem žákům, ne se soustředit jen na ty, co v jejich předmětu vynikají
- s námi více diskutovat než na nás rvát a jen stále něco nařizovat.

3. V naší škole nejvíce postrádám.....

- místnost pro volné hodiny, kde bychom se mohli učit do dalších hodin
- knihovnu s odbornými materiály a knihami
- výuku formou diskuse
- sexuální výchovu
- učení v menších skupinách
- mladé, rozumné, nebo i starší, ale rozumné učitele
diskusní hodiny, které by nám pomáhaly dotvářet názory.

4. V naší škole mně nejvíce vadí - mám nejméně rád(a)

- některé učitelky – hysterky
- že někteří kantoři se chovají panovačně
- nudu v některých hodinách
- nedodržování slibů některými učiteli
- že si někteří učitelé vyřizují své osobní účty vzájemným pomlouváním před námi
- že učitelé nepostupují při vyžadování úkolů jednotně (např. kontrola prezouvání)
- že někteří učitelé si před žáky vylévají, jak je učení nebaví
- stres a strach z učitelů
- že nám někteří učitelé stále říkají, jak jsme líní a blbí. Všichni?
- že pan zástupce, který nás učí teorii předmětu XY, shazuje učitele praktických cvičení, kteří nás mnohdy naučí pro budoucí profesi víc než on
- některé profesory, kteří dobře hodnotí své oblíbence, hlavně „pěkná“ děvčata
- dlouhé a nudné hodiny
- předměty, kde se učíme pořád po zaběhlých kolejkách; to potom nikoho nebaví
-

- profesorky, které ve vyučování používají zvláštní praktiky, stále se rozčilují a jsou nervózní
- nespravedlivé a neobjektivní známkování některých učitelů
- náladové učitele, kteří dávají příliš dlouhé úkoly, když se jim něco na nás nelíbí
- přepadové písemky
- snahu shazovat některé věci pouze na žáky, když i učitel má svou vinu
- hodiny, kde se od začátku do konce bojím
- učitele, kteří chtějí naučit něco, co sami neumí
- že nám nedovolí více uplatňovat vědomosti, které získáme mimo výuku, protože to prý není v osnovách.

5. Škola (výuka) by mne více bavila, kdyby .....

- byla více zajímavější, bylo více oživeno vyučování
- bylo v předmětech více debat o daném problému
- se jednou za čas udělala volnější hodina, kde bychom se učitele mohli na ledacos zeptat
- se hodiny neodbývaly a nemuseli jsme se učit tolik doma
- byla zapojena i praktická stránka a ne jen samá teorie
- byla efektivnější a ne že učitel si odmluví svých 45 minut a konec
- jsme si nemuseli dělat tolik zbytečných zápisků, ale třeba více debatovali o problému, abychom se také mohli projevit a říct svůj názor
- nekladla místy nesplnitelné požadavky
- byl brán zřetel na znalosti, které přinášejí studenti z vlastních zdrojů, a ne jen na napapouškované texty!
- nevyprávěli látku složitě a tak rychle
- náročnost učiva byla přednášena jednoduššími výrazy, více příkladů ze života – aplikovat to na to
- učitelé nediktovali jen šroubované definice a radši látku řekli vlastními slovy
- někteří učitelé nebyli tak otráveni vlastní prací
- jsme jen nepsali do sešitů to, co nám diktuje učitelé, ale věnovali se nějaké činnosti – třeba nějakému společnému projektu
- bylo více videa, pokusů, ukázek z knih, návštěv výstav apod.
- učitelé uměli podat výklad trochu jinak, než jenom holá fakta
- jsme v některých předmětech stále jen otrocky nepsali
- se nemusel stresovat zkoušením, zavedl bych pouze testy, tak, jak je tomu na „západě“
- nám učitelé častěji říkali zajímavé věci a ne jen to co mají v osnovách
-

- jsme pořád jen nedělali jedno cvičení za druhým, např. v hodinách cizího jazyka – neříkám, že gramatika není důležitá, ale podle mne je daleko důležitější konverzace
- se v některých hodinách opravdu pracovalo a nekoukali bychom se s profesorem na sebe
- kdyby profesor komunikoval při výuce s celou třídou a ne jen s první lavicí, kde sedí sexy holky
- se všichni učitelé snažili žáka zaujmout a vzbudit v něm zájem i o předmět, který třeba není jeho doménou
- se v hodinách více diskutovalo a nebyl kladen důraz na prosté šprtání
- některé vyučující na sebe více dbaly a lépe pak vypadaly
- se méně v některých hodinách diktovalo, více diskutovalo
- na každý předmět byla vyhrazena učebna s příslušným vybavením
- mně více motivovala
- byl kladen větší důraz na samostatnou práci žáků
- zde byli takoví kantoři, co umí učit a ne, že svůj předmět jen odborně znají
- někteří učitelé učili tak, že by z nich šlo vidět, že je to baví a ne že si jdou odvykládat hodinu a dom
- bylo zavedeno studium, kde bych přišel na zkoušku, až budu umět
- učitelé zajistili naši pozornost vhodnou motivací po celou vyučovací hodinu, i když už na nás padá únava
- jsme mohli více uplatňovat to, co získáme doma z internetu
- nikdy mě bavit nebude...

6. Ve škole se mně líbí .....

- dobré vztahy většiny učitelů a žáků, ochota učitelů
- že můžeme přijít za profesorem na konzultaci, když něčemu nerozumíme
- že můžeme říct svůj názor a tak i něco ovlivnit
- kultivovaný projev některých vyučujících
- akce s dotazníky, jako je tahle
- bližší vztahy s některými kantory, kteří chtějí znát naše názory
- svoboda projevu, demokracie, že můžeme říci své názory
- odbornost a fundovanost mnohých učitelů (i když to přesně nedovedu posoudit)
- že někteří učitelé se neurazí, když jim žák slušně řekne kritiku na jejich osobu
- že mnozí učitelé dlouho se rozhodují o konečné známce
- že kantoři nejsou „psí čumáky“
- že máme bezvadnou školní knihovnu, hodně knih a internet

- že máme dobrý třídní kolektiv a výbornou třídní
- že někteří vyučující umí přiznat svou chybu a omluví se
- že k nám někteří vyučující přistupují jako k dospělým a hodně se toho od nich naučíme
- že nás škola dobře připravuje na maturitu a k přijímacím zkouškám na VŠ.

7. Dále navrhuji .....

- aby se ve škole učilo více různých nepovinných předmětů a cizích jazyků (španělština, italština, francouzština)
- zapojení na internet a přístup k němu podle potřeby
- přístup do učebny výpočetní techniky více dnů v týdnu
- aby se méně zkoušelo a více se psaly testy
- pořádat více akcí, které si žáci navrhnu sami
- aby nám učitelé vyšli vstříc a nepotápěli nás, když nemají zrovna dobrou náladu
- chodit více na exkurze, do divadel, založení více zájmových kroužků
- více přednášek na aktuální témata: NATO, EU, AIDS aj.
- abychom byli veselí a chovali se k sobě slušně
- nestíhat žáky za drobné prohřešky
- častější konzultace odborníků s žáky na téma „Jak se správně a dobře učit“, moc to postrádáme, neumíme to
- dělat více takových průzkumů našich názorů
- aby tento dotazník alespoň někdo přečetl, než skončí v koši. Mně se příp. změny již nedotknou, ale alespoň pro ty, co zde musí ještě zůstat bych chtěl, aby si z toho, co jsme napsali, vzal někdo něco k srdci (<i>maturant</i>).

To jsou některé ukázky z vyhodnocených dotazníků z několika škol.

Tyto a mnohé další dílčí položky dotazníku zjišťují **momentální – aktuální stav**. Vedle nich však byly do dotazníku začleněny i takové, které **zjišťují vývoj, změnu**. Žáci se např. vyjadřovali k tomu, jestli u nich došlo ke změně vztahu k předmětu ve srovnání s předcházejícím školním rokem a co bylo toho příčinou. V jedné škole byl na základě žádosti ředitele školy úspěšně realizován **4letý cyklus sledování vývoje určitých jevů a z nich vyplývajících postojů žáků** tak, že se vyjadřovali během studia na gymnáziu postupně např. k CEJ, ANJ NEJ, MAT aj. předmětům titíž žáci vždy na konci 1., 2. a 3. ročníku a ve 4.ročníku těsně před vykonáním ústní maturitní zkoušky, a pak bylo prováděno **srovnávání a hledání příčin vzniku pozitivních či negativních změn**. Dotazník pro 4.ročník byl ještě doplněn o některé další položky, týkající se např. hodnotícího postoje žáků ke studiu na gymnáziu na konci tohoto studia, podmínek přípravy k ústní maturitní zkoušce apod. I tyto údaje jsou pro pedagogické řízení školy významné.

Příklady.

Položka – znění: *Uved' předmět(y), ke kterému se změnil ve srovnání s minulým školním rokem Tvůj vztah.*

a) Změna kladná:

Předmět – změna profesora, který umí látku podat zajímavým způsobem, učí nás pomocí příkladů, rozvíjí logické myšlení
„ - začal mne více bavit díky vyučující, umí to s námi
„ - uvědomil jsem si potřebnost znalostí tohoto předmětu pro sebe
„ - změnil se obsah učiva, bereme zajímavou látku
„ - profesor dobře organizuje naši práci a to nás baví
„ - můžeme více pracovat samostatně a ptát se, když něčemu nerozumíme
„ - učitel nám zadá úkol, dostaneme sadu vzorečků a musíme umět vybrat ten správný a použít. To rádi děláme, protože si všechny vzorečky nepamatujeme
„ - nový učitel je skutečný profík, umí to s námi, dovede nás „přinutit“ k učení aj.

b) Změna záporná:

Předmět – změna chování učitelky proti loňsku, asi má nějaký problém
„ - v tomto ročníku jde jenom o učení se látky nazpaměť
„ - vše se bere letos hodně podrobně a rychle – přestala mě bavit
„ - velká náročnost na učení, skoro každou hodinu písemma, velká rychlost
„ - změna profesora, špatný výklad, těžké učivo, profesor z toho dělá nejdůležitější předmět, vzájemná antipatie od jeho příchodu
„ - náročnější učivo, učitel toho na nás letos nějak moc valí
„ ve srovnání s loňskem se letos učí spousta nevyužitelných věcí aj.

Dále - Ukázka kvantifikace výsledků dotazování z hlediska
longitudinálního sledování určitých jevů

(významné z hlediska možnosti zjišťovat změny, srovnávat, nacházet příčiny)

Čísla 1 – 5 nejsou klasifikační stupnice, ale znamenají

1 vůbec nejméně nikdy,ne	2 málo méně málokdy	3 průměrně průměrně občas	4 mnoho,hodně více často	5 velmi mnoho, hodně nejvíce velmi často
-----------------------------------	------------------------------	------------------------------------	-----------------------------------	---

Položka č.5 a) *Obtížnost pochopení učiva* (srovnání jedné třídy ve třech po sobě jdoucích šk.r. – průměr hodnocení)

Šk.r. 02/03-03/04-04/05 02/03 03/04 04/05

	1.A = 2.A = 3.A			1.B= 2.B= 3.B		
CEJ	2,54	2,40	2,06	1,82	1,70	1,73
ANJ	2,20	2,81	2,40	2,47	2,57	2,60
NEJ	2,58	3,80	2,68	1,76	2,31	2,39
ZSV	2,41	2,03	3,18	2,11	1,91	2,96
DEJ	2,00	2,21	2,00	1,29	1,53	1,91
ZEM	1,91	2,37		1,58	1,72	
MAT	2,75	3,56	3,25	3,29	3,78	3,04
FYZ	3,54	3,46	3,71	4,35	3,69	4,00
CHE	3,04	3,03	3,31	2,70	2,71	3,12
BIO	2,45	1,90	2,87	2,17	1,97	2,87
EST	1,31	1,25		1,23	1,00	

- 1.Je-li rozdíl **0,51 až 1,00** – je třeba pokoušet se hledat příčiny (a to nejen u zhoršení, ale i při zlepšení), rozdíl je závažnější
- 2.Je-li rozdíl **1,00 a více** – je to zhoršení závažné, je třeba se jím vážně zabývat a pokoušet se odpovědět na otázku – Proč k tomu došlo? Příčiny mohou být různé, různě závažné a může jich být i více. Podobně – jde-li o stejně velké zlepšení, pokusme se také zjistit příčiny, protože i ty mohou být významné a je dobré je znát, příp. i jinde a jindy vhodně v další práci s žáky využít.

Položka 5 b) **Časová náročnost na učení** (srovnání jedné třídy ve třech po sobě jdoucích šk.r.)

	Šk.r.02/03 - 03/04 -04/05			02/03- 03/04 04/05		
	1.A = 2.A	=3.A		1.B= 2.B	=3.B	
CEJ	3,91	3,21	3,37	3,35	3,43	3,23
ANJ	2,08	2,81	2,71	2,11	2,46	2,29
NEJ	2,28	2,77	2,56	1,82	2,11	2,68
ZSV	2,33	2,12	3,46	2,58	2,45	4,07
DEJ	2,63	2,81	2,84	2,41	2,75	2,81
ZEM	2,08	2,28		2,11	2,56	
MAT	2,75	3,18	2,59	3,17	3,26	2,03
FYZ	3,96	3,21	3,06	4,00	3,16	3,48
CHE	2,96	2,56	3,15	2,76	2,54	3,05
BIO	3,00	2,50	3,98	3,05	2,45	3,61
EST	1,17	1,09		1,00	1,00	

Doporučuji nezůstat jen u průměru – někdy ošidné, zavádějící.

Příklad (zjednodušený):

Ve třídě A i B bylo vždy 20 žáků.

Třída A.

Pro hodnocení určitého jevu použili z číselné škály číslo 3, **průměr = 3**.

Třída B

Pro hodnocení určitého jevu použilo 10 respondentů číslo 1 a 10 respondentů číslo 5. **Průměr rovněž 3**.

Při kvalitativní analýze výsledku bychom pak v každé třídě měli postupovat jinak.

Proto doporučuji - volit i možnost detailního výčtu hodnocení pomocí číselné škály, tj. např. kolika jedničkami byla hodnocena čeština, ANJ, NEJ atd. kolika dvojkami, trojkami apod. a z toho pak při kvalitativní analýze vycházet.

Viz dále příklad .

2.A (šk.r. 2003/04) / 3.A (šk.r.2004/05)

Počet žáků – respondentů: 20/20 z toho chlapci: 4/4 dívky: 16/16

5 a) **obtížnost pochopení učiva**

	CEJ	ANJ	NEJ	ZSV	DEJ	ZEM	MAT	FYZ	CHE	BIO	EST			
1 celkem 03/04/04/05	7/6	3/4	0/1	7/1	4/3	3/-	1/1	1/1	0/0	3/2	19			
H-D 03/04	1-6	1-2	0	1-6	1-3	1-2	0-1	0-1	0	1-2	3-16			
H-D 04/05	2-4	2-2	1-0	1-0	2-1		0-1	0-1	0-0	0-2				

2	7/8	4/2	2/3	10/5	10/10	10/10	5/5	2/3	3/6	14/6	0				
H-D	0-7	0-4	0-2	1-9	1-9	2-8	0-5	1-1	2-1	3-11	0				
04/05	1-7	0-2	2-1	0-5	2-8		1-4	2-1	1-5	1-5					
3	2/2	10/12	3/5	2/4	4/5	3/-	5/5	5/2	11/6	3/6	1/-				
H-D	2-0	1-9	1-2	2-0	2-2	0-3	1-4	1-4	2-9	0-3	1-0				
04/05	1-1	2-10	0-5	1-3	0-5		2-3	0-2	2-4	3-3					
4	3/1	2/1	2/3	0/7	2/2	3/-	5/3	8/3	2/3	0/3	0/-				
H-D	1-2	2-0	0-2	0	0-2	1-2	2-3	2-6	0-2	0	0				
04/05	0-1	0-1	1-2	2-5	0-2		1-2	1-2	0-3	0-3					
5	1/3	1/1	3/0	1/3	0/0	1/-	4/6	4/11	4/5	0/3	0/-				
H-D	0-1	0-1	2-1	0-1	0	0-1	1-3	0-4	0-4	0	0				
04/05	0-2	0-1	0-0	0-3	0-0		0-6	1-10	1-4	0-3					
P-H 03/04	2,75	3,00	4,33	2,25	2,25	2,25	4,00	3,25	2,50	1,75	1,50				
PH 04/05	1,75	2,00	2,25	3,00	1,50		3,00	3,25	3,25	2,75					
P-D ¾	2,06	2,62	3,28	1,81	2,18	2,50	3,12	3,68	3,56	2,06	1,00				
PD 04/05	2,37	2,81	3,12	3,37	2,50		3,50	4,18	3,37	3,00					
Pozn.:															
Př. 03/04	2,40	2,81	3,80	2,03	2,21	2,37	3,56	3,46	3,03	1,90	1,25				
Př. 04/05	2,06	2,40	2,68	3,18	2,00		3,25	3,71	3,31	2,87					
Rozdíl	0,34	0,41	1,12	1,15	0,21		0,31	0,25	0,28	0,97					
Pořadí 03/04	6	5	1	8	7		2	3	4	9					
Poř.04/05	8	7	6	4	9		3	1	2	5					
Výsledek			lepší	horší						horší					

Pro všechny dále uvedené tabulky, kde dochází ke srovnání za jednotlivá školní léta, platí následující:

Sumární hodnocení jednotlivých předmětů je vyjádřeno pomocí vypočtených průměrů (znovu připomínám, že nejde o prospěchové průměry podle školní klasifikace, ale o průměry hodnocení předmětů žáky podle výše uvedené tabulky číselnými symboly, jež vyjadřují určitou hodnotu; 1- nejmenší, 5-největší - viz str. 5).

Vzhledem k několika možným způsobům výpočtu průměrů doporučuji při srovnávání jednotlivých školních roků následující postup:

- 1) Je-li rozdíl (zlepšení či zhoršení průměru třídy) u uvedeného předmětu mezi rokem loňským a letošním 0,20 a menší - považovat rozdíl za zanedbatelný (a to i z hlediska provádění výpočtů)
- 2) Je-li rozdíl 0,21 až 0,50 - jde obvykle o důsledek možných změněných podmínek, vyskytujících se v činnosti školy i v práci žáků, jde zpravidla o méně závažnou změnu hodnocení ze strany žáků
1. Je-li rozdíl 0,51 až 1,00 - je třeba pokoušet se hledat příčiny (a to nejen u zhoršení, ale i při zlepšení), rozdíl je závažnější
2. Je-li rozdíl 1,00 a více - je to zhoršení závažné, je třeba se jím vážně zabývat a pokoušet se odpovědět na otázku - Proč k tomu došlo? Příčiny mohou být různé, různě závažné a může jich být i více. Podobně - jde-li o stejně velké zlepšení, pokusme se také zjistit příčiny, protože ty mohou být významné a je dobré je znát, příp. i jinde a jindy vhodně v další práci s žáky využít.
3. Takto je barevně označeno, je-li rozdíl v ohodnocení předmětu číselnou škálou ve srovnání s minulým školním rokem větší nebo menší než 5 a více. Co může být příčinou? Je natolik závažná, že je třeba ji zkoumat? Takovéto změny u hodnocení pomocí čísel 1,4 a 5 by zřejmě měly vést vyučujícího k zamyšlení.

Lze i zjednodužit – bez dělení hoši-dívky, bez srovnávání s minulým školním rokem apod. , ale třeba zase provést takto srovnání tříd určitého ročníku, jednotlivých vyučujících aj.:

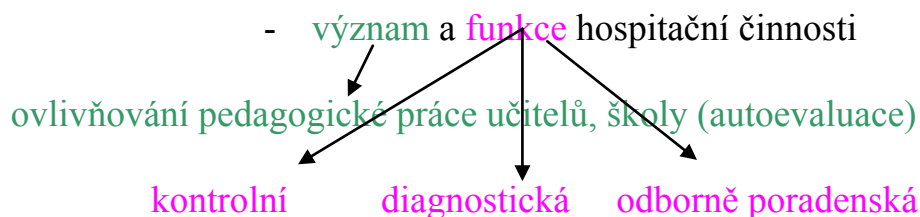
5 a) **obtížnost pochopení učiva**

	CEJ	ANJ	NEJ	ZSV	DEJ	ZEM	MAT	FYZ	CHE	BIO	EST			
1 celkem	7	3	0	7	4	3	1	1	0	3	19			
2	7	4	2	10	10	10	5	2	3	14	0			
3	2	10	3	2	4	3	5	5	11	3	1			
H-D	2-0	1-9	1-2	2-0	2-2	0-3	1-4	1-4	2-9	0-3	1-0			
4	3	2	2	0	2	3	5	8	2	0	0			
H-D	1-2	2-0	0-2	0	0-2	1-2	2-3	2-6	0-2	0	0			
5	1	1	3	1	0	1	4	4	4	0	0			
H-D	0-1	0-1	2-1	0-1	0	0-1	1-3	0-4	0-4	0	0			

Hospitace – jeden z možných způsobů (!)

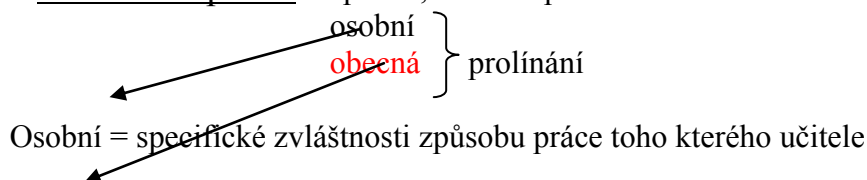

P R O L Í N Á N Í

Průběh hospitace – doporučení, **návrh**:

1. Příprava na hospitaci – osobní kontakt - atmosféra důvěry !!
 - odborná (viz Záznam o hospitaci, charakter předmětu, školní třídy apod.)

2. Vlastní hospitace – způsob, kritéria pro sledování :

Obecná = pedagogicko-psychologické jevy (viz dále Záznam o hospitaci)

3. Příprava na rozbor -potřebný časový odstup (hodiny,dny?) pro odbornou analýzu vyučovací jednotky dle kritérií (viz Hospitační záznam), poznámky,
 - promýšlení návrhu závěrů apod.. Pak teprve

4. Rozbor – První rozhovor (partnerský) s vyučujícím = detailní odborná analýza
 - závěry → sdělit hospitovanému osobně
 ▲ zveřejnit (zejména pozitivní) = výměna zkušeností

5. Druhý rozhovor (kontrolní) v dohodnutém termínu =
 kontrola plnění závěrů z prvního rozhovoru

Počet hospitací za jeden školní rok - můj (osobní) návrh

Přednost - kvalita před kvantitou!

Návrh: - 1 hospitace povinně (časový rozsah 4 až 5 hodin) u každého vyučujícího

- další podle možností na přání učitelů či vzniku nutnosti ověřit určité skutečnosti

Náměty možných dalších hospitací:

- sledování dílčího jevu (např. způsobů zkoušení a klasifikace) nebo
- sledování chování a práce žáků jedné třídy u několika učitelů v jednom dni ve vyučovacích hodinách po sobě jdoucích
- **vzájemné hospitace učitelů**

Hospitační záznam

Studijní materiál pro účastníky vzdělávacího cyklu „Studium pedagogiky“ v NIDV
zpracoval PhDr. Jaromír Hališka

Hospitace a následný rozbor práce vyučujícího ve vyučovací jednotce patří k nejnáročnějším činnostem pedagogického řízení školy a je důležitou součástí autoevaluace efektivnosti školní edukace.

Škola: _____ Třída: _____ Stud.obor: _____

Předmět: _____ Téma: _____

Datum: _____ Výuka od - do: _____ hod. Číslo vyuč.hodiny: _____

Vyučující: _____ Aprobace (kvalifikace): _____

Struktura a časový rozvrh :

Poznámky:

Podklady pro rozbor vyučovací jednotky

(pro relevantní a přínosné závěry je potřebné uvědoměle používat poznatků psychodidaktiky a pedagogické psychologie).

V přípravě na rozbor vyučovací jednotky hospitující posoudí, **který** z dále uvedených jevů **byl** (případně měl být) do výuky začleněn, **v jaké míře, a jak** (kladně či záporně) **ovlivnil efektivnost** práce učitele i žáků.

Následně o tom vede s vyučujícím smysluplný dialog se závěry.

Uvedené jevy nehodnotíme zpravidla izolovaně, ale většinou ve vzájemných vztazích, podmíněnosti, prolínání.

Označení míry výskytu jevu : 0 = žádný, á, é (nevyskytl se vůbec)
 1 = malý, á, é (vyskytl se málo)
 2 = střední (vyskytl se průměrně)
 3 = velký, á, é (vyskytl se hodně)

Názor hospitujícího na míru, kvalitu a oprávněnost výskytu sledovaného jevu, či jeho absenci (viz níže příklad hodnocení míry výskytu jevů 1 až 4)

Sledovaný jev	Míra výskytu (0 až 3)	Příklad, posouzení (ne)správnosti, (ne)vhodnosti, aj. poznámky
Sdělení cíle (cílů)	3	1 jasně, zřetelně formulovaný cíl:.....(kognitivní,afektivní...)
Oznámení pracovního postupu	0	2 chybělo. Důvod?
Zdůvodnění účelnosti a potřebnosti (nového) učiva (určité činnosti)	1	3 nepřesvědčivé, formální, bylo provedeno již dříve?
Vstupní motivace (jiná)	0	4 chyběla, nebyla již potřebná?
Vyučující vytvářel podmínky pro:		
vyvolání a udržování zájmu o obsah či způsob činnosti	5	
kvalitu vnímání	6	
rozvoj paměti	7	
tvorbu správných představ	8	
tvorbu a strukturování pojmů	9	
vyjádření vztahů mezi pojmy pomocí grafických symbolů	10	
rozvoj myšlenkových procesů (abstrakce, generalizace apod.)	11	
chápaní souvislostí a vztahů při osvojování nových poznatků	12	
tvorbu názorných schémat	13	
kritické myšlení - hodnocení výroků, řešení, pojednání aj.	14	
samostatnou práci	15	
kreativitu v práci žáků, rozvoj fantazie	16	
aktivní dialog, čas a prostor na otázky	17	

volní chování a jednání		18
tvorbu žádoucích návyků		19
udržení pozornosti (zaměřenosti, soustředění)		20
předcházení pasivity, únavě, nudě		21

Druhy učení 22

a) programované učení		
b) učení senzomotorické		
c) učení verbální		
d) učení pojmové		
e) učení vzhledem a řešením problémů		
f) učení nápodobou		
g) učení sociální		
h) jiné		

Organizační formy práce s žáky 23

a) individualizovaná výuka		
b) partnerská výuka		
c) skupinová výuka		
d) frontální výuka		
e) projektová výuka		
f) televizní výuka (video)		
g) výuka s počítačem		
h) individuální výuka		
ch) jiná forma		

Výukové metody slovní 24

a) vyprávění		
b) vysvětlování		
c) přednáška		
d) diskuse		
e) dialog		
f) didaktická hra		
g) jiná		

Výukové metody dovednostně praktické 25

a) napodobování		
b) experimentování		
c) laborování		
d) modelové úlohy		

e) produkční metody		
f) jiné		
Výukové metody názorně demonstrační 26		
a) pozorování		
b) předvádění		
c) instruktáž		
d) jiné		
Další pedagogicko-psychologické jevy ve výuce		
Princip objevování nových poznatků, heuristická metoda		27
Výuka řešením problémů		28
Výuka dramatem		29
Učení z textu (učebnice, PC aj.)		30
a) čtení s porozuměním		
b) vyhledávání hl. myšlenky, informace; osnova		
c) přepracování tématu		
e) kritika textu		
d) zpracování odpovědí na předem zadané otázky (úkoly)		
f) samostatná reprodukce		
g) diskuze o přečteném		
ch) diagnostika výsledku učení z textu		
i) zpracování referátu aj. forma		
Písemné záznamy žáků (sešit, konspekt aj.)		31
Brainstorming a brainwriting		32
Práce s chybou		33
Návaznost nového učiva na dřívější poznatky		34
Mezipředmětové vztahy, širší souvislosti		35
Strukturovaný přehled učiva (tabule, sešit aj.)		36
Aktivní opak., procvičování, kontrola porozumění učivu		37
Užití vědomostí při řešení nových úloh (aplikace)		38
Užití zpětné vazby, její hodnota pro rozvoj vědění		39
Uplatnění didaktických principů		40
Prvky a formy otevřeného učení		41
Sepětí s praxí (s životem)		42
Kultura a účelnost verbálního projevu učitele i žáků		43
Míra a vhodnost interaktivní diskuse, rozvoj jazykových a komunikačních dovedností žáků		44
Neverbální komunikace učitele		45
Průběžná motivace		46

Metodická pomoc žákům – Jak se učit?	47
Způsob povzbuzování	48
Způsoby odměňování	49
Způsoby kárání, užití trestů	50
Vznik pozitivních prožitků u žáků	51
Vytváření názorů a postojů žáků jako výsledek vyučování	52
Kontrola činností a výsledků práce žáků v hodině	53
Formy sebehodnocení žáků, spoluodpovědnost za klasifikaci	54
Způsob zkoušení, hodnocení a známkování žáků	55
Účelnost použití tabule aj. (flipchartu, interaktivní ap.)	56

Didaktická technika 57

a) auditivní technika	
b) vizuální technika	
c) audiovizuální technika	
d) počítače	
e) trenážer	
f) žákovské soupravy	
g) použití jiné did. techniky	

Závěrečná kritéria pro hodnocení vyučovací jednotky

Soulad cílů výuky s obsahem rámcového kurikula (RVP)	58
Náplň výuky vzhledem k ŠVP	59
Věcná správnost učiva	60
Členění učiva na základní a rozšiřující	61
Podněty k samostatnému studiu	62
Stimulování slabších – schopných žáků	63
Vlastní iniciativa žáků	64
Přiměřenost a rozsah požadavků na žáky	65
Využití osobních zkušeností a znalostí žáků z mimoškolního života	66
Míra učení žáků přímo ve výuce	67
Aktuálnost učiva vzhledem k budoucím potřebám žáků	68
Celkové pracovní zatížení žáků smysluplnou činností	69
Projevy vztahu učitel – žák (osobnostní vlastnosti)	70
Vztahy mezi žáky navzájem, vytváření sociálních dovedností (vzájemná pomoc aj.)	71

Tvorba a rozvoj klíčových kompetencí žáka, tj. 72

a) kompetence k učení	
b) kompetence k řešení problémů	

c) kompetence komunikativní		
d) kompetence sociální a personální		
e)kompetence občanské		
f) kompetence pracovní (ZŠ)		
Celkové klima třídy		73
Rušivé jevy – příčiny vzniku, řešení		74
Příprava žáků na příští výuku		75
Ověření dosažení stanoveného cíle (cílů)		76
Závěr vyučovací jednotky		77
Celková efektivita práce žáků		78
Kvalita práce učitele		79

Jiné, výše neuvedené jevy a kritéria 80

-		
-		
-		
-		
-		

Druh přípravy učitele na výuku (obsah, forma):

Závěry a doporučení:

Dohodnuta kontrola plnění:

Hospitovaný: _____

Hospitující: _____ Funkce: _____ Datum: _____

SEBEREFLEXE

Důležitá součást vývoje pedagogického pracovníka je racionální užívání sebereflexe.

Je to zamýšlení se jedince nad sebou samým, nad svou osobností, ohlédnutí se zpět za svými činy, myšlenkami, postoji, city.

Cílem je zhodnotit sebe sama, rozhodnout, co a jak změnit.

Profesionální sebereflexe ředitele je nutnou podmínkou jeho odborného růstu, pedagogické kompetence a odborné i lidské odpovědnosti (Ped.slovník).

Má několik funkcí

1. **Funkce poznávací** – Jaký jsem podle sebe?
2. **Funkce zpětnovazební** – Jaký jsem podle jiných?
3. **Funkce rozvíjející** – Chci vůbec být jiný = lepší?
4. **Funkce preventivní** – Jaký budu příště?
5. **Funkce relaxační** – Pocit uspokojení, radost z úspěchu.

Metody sebereflexe

- vlastní úvaha (zamýšlení) viz dále
- videozáznam
- audiozáznam
- vzájemné hospitace
- **rozhovor po hospitaci**
- po zprávě ČŠI
- rozhovor s jinými s učiteli školy, s žáky, s rodiči apod.,(výměna zkušeností),
- dotazníky

Sebereflexe - některé otázky k zamyšlení: ředitel - ředitelka školy (2)

1. Chci být dobrým ředitelem – ředitelkou ? Usiluji o to? Jakými způsoby?

2. Jsem ještě (už) schopen hodnotit sám sebe nebo už převažuje nežádoucím způsobem rutinérství?

3. Nejsem zatížen myšlenkovými stereotypy, dovedu myslet tvořivě, jsem přístupný „novinkám“? Jak na ně reaguji?

4. Umím a chci hledat příčiny určitého jednání učitelů také v sobě? Ve své práci?

5. Umím přiznat vlastní chybu? Nesvaluji a nehledám chyby vždy jen v jiných?

6. Zním alespoň trochu své učitele? Jejich práci? Jejich problémy? Mám je znát?

7. Nezevšeobecňuji snadno a rychle? Dodržuji pravidlo – vnímám, přemýšlím, reaguji ve správném pořadí?

8. Nedělám zbytečné chyby ve vzteku, zlosti, rozčilení, při osobních nezdarech, neúspěchu?

- 9. Jsem schopen – schopna získat a udržet si přirozenou autoritu u svých učitelů a žáků? Jak to dělám?**
- 10. Vystupuji vůči všem učitelům nezaujatě? Nezasedl(a) jsem si na někoho? Či opačně neprotěžuji neoprávněně někoho?**
- 11. Je moje rozhodování vždy uvážlivé? Jsem důsledný(á) v realizaci svých oprávněných rozhodnutí?**
- 12. Neodbývám pro plnění různých svých ředitelských povinností výuku a přípravu na ni?**
- 13. Jakým způsobem ovlivňuji pedagogickou práci učitelů? Jejich další odborný rozvoj? Vytvářím podmínky pro další vzdělávání pedagogických pracovníků naší školy?**
- 14. Jaká je odborná kvalita mých hospitací a zejména následných rozborů vyučovací jednotky? Jsem schopen – schopna odborně poradit učitelům, jak zkvalitňovat svou práci? Mám dostatek vědomostí z pedagogicko-psychologických vědních disciplin, abych mohl(a) odborně diskutovat se svými učiteli?**
- 15. Mám dostatek objektivních informací o kvalitě pedagogické práce svých učitelů a o úrovni vzdělávání žáků naší školy? Jak je získávám?**
- 16. Někteří učitelé při mé návštěvě vyučovacích hodin (hospitaci) prý neučí jako normálně v běžných hodinách. Proč? Co je toho příčinou?**
- 17. Mám dostatek znalostí a dovedností pro úspěšné naplňování role ředitele školy? V čem bych se měl dále zdokonalovat? Co dále např. studovat?**
- 18. Je součástí mých úvah také sebereflexe zejména v její funkci zpětnovazební, tj. jaký jsem ředitel podle názorů jiných (učitelů, žáků apod.)? Pokouším se to zjistit? Jak?**
- 19. Jsem ve své práci vzorem ostatním?**

aj. profesionální (příp. i osobní) otázky, vyplývající jak z praxe, tak i z dalšího studia.

Sebereflexe - některé otázky k zamyšlení: učitel - učitelka

1. Mám osobní zájem na výsledcích své práce? Chci být dobrým učitelem – dobrou učitelkou? Záleží mně na tom?
2. Jsem ještě (už) schopen (schopna) hodnotit sám(a) sebe, nebo už převažuje u mne nežádoucím způsobem prakticismus, tradicionalismus, rutinérství?
3. Umím a chci hledat příčiny určitého chování žáků i v sobě? Ve své práci? Umím přiznat vlastní chybu? Nesvaluji a nehledám chyby vždy jen v jiných?
4. Uvědomuji si, že vychovávám (dobře či špatně) své žáky stále a vším, každou projevenou vlastností, chováním, způsobem projevu atd.?
5. Zním alespoň trochu své žáky? Nezevšeobecňuji snadno a rychle (hrozná třída, drzá holka...)?
6. Nedělám zbytečné chyby ve vzteku, zlosti, rozčilení, při osobních nezdarech, neúspěchu?
7. Jsem schopen - schopna získat a udržet si přirozenou autoritu u svých žáků? Jak to dělám?
8. Jsem ochoten (ochotna) měnit svůj styl práce? Proč ano, proč ne?
9. Co je příčinou mých (ne)úspěchů při práci s žáky?
10. Mám již dostatek znalostí a dovedností k úspěšnému vykonávání své role učitele - učitelky nebo potřebuji ještě získávat nové poznatky dalším studiem? A jakým? Co potřebuji nejvíce?
11. Co mně dovede v pedagogické práci přinášet žádoucí prožitky radosti?
12. Mívám pocit uspokojení ze své práce s žáky? Kdy? Z čeho? Je to správné?
13. Dovedu spolupracovat se svými kolegy – kolegyněmi a v čem? Proč ano, proč ne?
14. Jaký mám vztah k členům vedení školy? Jsem upřímný(á) ve vztahu k nim? Nepředvádím např. při hospitacích něco co normálně nedělám?
15. Dokáží pečovat o duševní zdraví svých žáků, ale i své – vlastní?

aj. profesionální otázky, vyplývající jak z praxe, tak i z dalšího studia, příp. i z osobního života, jež mají souvislost s pedagogickou prací a mohou ovlivnit její kvalitu a průběh.

Dvacet vlastností dobrého lídra (modifikovaně podle Tomáše Hajzlera)

1. Vidí „do dálky“ (vize) a dokáže vytvořit fungující tým.
2. Nemá jen jednu cestu, umí se přizpůsobit situaci, očekáváním.
3. Nevychovává následovníky, ale další lídry, kteří dovedou samostatně realizovat jeho vizi.
4. Umí se zasmát, udělat legraci ze svých chyb (nikdo není neomylný).
5. Čiší z něj vášeň, je vidět, že ho baví to, co dělá.
6. Obstarává a předává energii ostatním. Energie produkuje energii novou.
7. Záleží mu na lidech. Nevyvyšuje se, ostatní považuje za partnery, empaticky vnímá jejich potřeby a snaží se je uspokojit.
8. Vede příkladem, neporušuje dohody ani pravidla, která sám vyhlásil.
9. Věří v důvěru jako základ pro jakýkoliv mezilidský vztah. Sám se chová důvěryhodně.
10. Ovládá umění improvizace, umí reagovat na změny, podle potřeby vytyčovat nové dohody, budovat nové vztahy.
11. Lídr deleguje na jiné nejen úkoly, ale i zodpovědnost a pravomoci.
12. Lídr může také dělat chyby, neskrývá je, vyhledává je, uvědomuje si je, poučí se z nich.
13. Lídr se učí – čte, přednáší, píše, pozoruje, tráví čas s inspirativními lidmi. Co se naučí si nenechává pro sebe.
14. Má výsledky. Kdo nedodá výsledky, neuspěje.
15. Vítá „nepořádek“ produkující kreativitu a vášeň pro práci.
16. Je zřídka kdy ten nejlepší. Nejlepší lídr je ten, který se dokáže obklopit lidmi ještě lepšími a učí se od nich.
17. Lídr vede. Zodpovídá za to, aby jednotlivci pracovali jako sehraný orchestr, nedělá práci za ně.
18. Rozumí významu slova <u>vztah</u> . Správné vztahy mezi lidmi patří k nejvýznamnějším podmínkám úspěšné práce.
19. Je univerzální. Je toho moc, co musí umět řešit. Proto je mimořádně důležité další vzdělávání.
20. Umí vyprávět příběhy, umí komunikovat. Chce-li získat lidi na svou stranu, nestačí říkat suchá fakta, suše bez poutavé motivace stanovovat úkoly. Být nadšený a nadšení přenášet na druhé.

Lídr by měl umět jednat moudře.

Kdo je moudrý?

- a) kdo je nadán rozumem a uměním správně jej užívat, či jinak -
 b) kdo je schopný prozíravě a rozvážně usuzovat a jednat.

K zamýšlení:

Nikdo se nenarodí moudrým (Seneca)

Nikdo se nestává moudrým pouze náhodou (Seneca)

Počátek moudrosti je zbavit se pošetilosti (Horatius)

Z cizí vady čerpá moudrý nápravu vady vlastní
 (Publilius Syrus)

**Kdo je moudrý? Kdo se u každého něčemu přiučí. Kdo je silný? Kdo se umí ovládat
(Talmud)**

**Mudrc hledá všechno v sobě, nerozumný člověk všechno v druhém
(Starověká Čína)**

Je vlastností hlupáků vidět cizí chyby a na své vlastní zapomínat“ (Cicero)

„Chybovat je v povaze každého člověka, ale jen hlupák ve svém omylu setrvává“ (Cicero)

„Rozum je jako světlo a záře života“ (Cicero)

Všichni lidé mají mozek, ne všichni však mají rozum.

Pedagogické centrum Brno - vzdělávací kurz „Pedagogicko-psychologické dovednosti učitele“

Vybraná pedagogickopsychologická kritéria pro sledování a analýzu vzdělávací a výchovné práce učitele sestavil
PhDr. Jaromír H a l i š k a, odborný garant kurzu

"Žák, který myslí, je žákem, který se učí"

1. Příprava

a) **dlouhodobá** (např. na pololetí školního roku apod.):

- příprava a realizace dlouhodobých úkolů ŠVP
- tvorba a realizace projektů, programů pro práci s PC aj.
- zadávání individuálních a skupinových úkolů žákům
- vyhledávání, opatřování doplňující studijní literatury
- vyhledávání a zpracovávání potřebných informací a dat (PC, internet aj.)
- studium odborné literatury, návštěva knihovny apod.
- zajišťování potřebných didaktických pomůcek
- zakládání pokusů s živým materiálem
- výzkumná činnost učitele i žáků, průzkumy, ankety ap.
- dlouhodobá pozorování
- konstrukce učitelských didaktických testů
- účast v kurzech dalšího vzdělávání
- aj. podle potřeby a zaměření školy

b) **krátkodobá** (pro nadcházející vyučovací hodinu)

viz dále metodický materiál "Příprava na vyučování"

2. Práce s žáky ve vyučovací hodině - průběh a výsledky

Které, z níže uvedených kritérií, v jakém rozsahu, kvalitě a s jakým výsledkem, byly či měly nebo mohly být uplatněny ?

- stanovení vzdělávacího cíle (cílů), míra jeho dosažení, způsob ověření
- úroveň motivace žáků, probouzení zájmu, motivy vnější a vnitřní, demotivační faktory
- způsoby a kvalita vnímání, vznik vjemů, "vyučování pro obě poloviny mozku"
- vytváření správných představ, způsob jejich tvorby
- úsilí o rozvoj paměti, užití paměti názorné a slovně logické, přechod poznatků z paměti krátkodobé do dlouhodobé, ovlivnění procesu zapomínání
- vztah paměť - myšlení
- myšlení nižšího a vyššího řádu, čas na myšlení, nastolení kognitivních konfliktů, druhy myšlenkových operací, tvorba pojmů, myšlení abstraktní
- aktivita žáků, proces objevování pro ně nových poznatků, podpora zvědavosti, rozvoj aplikačních schopností, prvky kreativity
- poskytnutý čas a prostor na dotazování, umění tvořit a klást otázky
- prvky žádoucí diferenciacce práce žáků - "příležitost všem"
- potřebnost a existence individuálního vedení, zadávání individuálních úkolů, rozvoj samostatné práce, způsob kontroly plnění

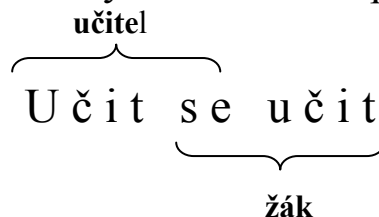
- výuka pomocí dialogu a diskuse, způsoby vyvozování závěrů, ověřování jejich správnosti
- úroveň a způsoby kooperativního učení, sociální interakce, tvorba a projevy vztahů
- nastolení a řešení problémů, problémová výuka
- realizace prvků projektového vyučování
- kvalita, účelnost a efektivita použití jiných (dalších) vyučovacích metod
- výcvik čtení s porozuměním textu, ověřování správnosti porozumění čtenému
- uplatňování komplexnosti v pojmání získávaných poznatků, návaznost nového učiva na dříve osvojené poznatky, šíře a hloubka mezipředmětových vztahů, průřezová témata
- realizace prvků integrované tematické výuky
- zjišťování stupně porozumění osvojovaného učiva, zjišťování míry jistoty
- způsob ověřování výsledků vlastní práce (učitele i žáků), zpětnovazební informace, zdůvodňující komentář
- rozvoj schopností kontroly vlastní práce a procesu sebehodnocení
- použitý způsob ověřování a hodnocení výsledků práce žáků, oprava chyb, vysvětlující komentář, prezentace správnosti, hodnocení a klasifikace žáků
- způsoby vyvolání a udržování pozornosti a soustředěnosti žáků, překonávání únavy, použití přirozených stimulátorů
- způsob komunikace s žáky, komunikace verbální a neverbální, řešení vzniklých konfliktů
- vedení žáků k přípravě na budoucí vyučovací jednotky, k dobrovolné práci
- vyvolání a existence prožitkových procesů žáků, podíl emocí na kvalitě učení a jeho výsledcích
- úroveň uspokojování sociálních potřeb žáků, prožitky úspěchu
- použití a forma odměn a trestů, způsoby povzbuzování
- spojování obsahu vzdělání s potřebami praktického života (např. s potřebami specifit budoucí profese)
- vedení žáků k chápání poznatků vědy, společenských jevů, historických i aktuálních událostí, příčinných souvislostí jejich vzniku a vývoje, vytváření postojů
- prolínání procesů vzdělávání a výchovy, vyučování a učení
- správné uplatňování didaktických principů
- efektivita činností žáků v průběhu vyuč. hodiny, vedení žáků k efektivnímu učení již ve škole
- řešení problematiky vzdělávání žáků se specifickými vývojovými poruchami učení
- racionalita a efektivita práce s učebními pomůckami (učebnice, sešity, atlasy, počítače, přístroje aj.)
- učební prostředí, podmínky, klima třídy, celková atmosféra, učebna
- výsledná kvalita a účelnost činností učitele, racionální a emocionální stránka naplňování jeho role, profesionalita jeho činností.

Příprava na vyučování (5)

(plán vyučovací hodiny)

PhDr. Jaromír Hališka (syllabus přednášky)

Úkol stálý pro všechny účastníky vzdělávacího procesu:

" Jen průměrní mají stále pocit, že odvádějí dokonalý výkon"

(Jean Giraudoux)

" Plánování hodiny není věda, ale umění" (G.Petty)

I. Obsah, rozsah a forma přípravy závisí:

- na cílech vyučovací hodiny
- na typu vyučovací hodiny a místu výuky (prostředí)
- na charakteru předmětu (skupiny předmětů)
- na charakteru a rozsahu tématu
- na míře splnění vytčených cílů v předcházející výuce
- na osobních znalostech (teoretickém vzdělání) učitele
- na osobních zkušenostech
- na věku žáků, "charakteru" třídy a počtu žáků ve třídě (ve skupině),
- na možnostech používat potřebnou didaktickou techniku (učební pomůcky)
- na časovém zařazení výuky v rozvrhu hodin
- na zájmu, chuti, ... na osobních vlastnostech učitele.

Hned úvodem je třeba připomenout tu skutečnost, že základem činnosti učitele je psychický proces **R O Z H O D O V Á N Í**, jako vědomá volba z různých možností. Uplatňuje se zejména při stanovování (výběru) cílů vyučování, při volbě metod a prostředků, jak cílů dosáhnout, i přímo ve vyučovací hodině.

Rozhodování je ovlivněno mnoha činiteli (viz výše).

V některých případech je žádoucí, aby se na uvažovaných rozhodnutích podíleli i samotní žáci, což ve svých důsledcích mívá silný motivační a aktivační účinek.

Příprava není dogma !

Někdy se mohou ve vyučovací hodině vyskytnout takové skutečnosti, které mohou vše (i cíl hodiny a připravené způsoby výuky) z části nebo úplně změnit.

Mistrná improvizace v hodině je někdy dokonce žádoucí a účinná !

Příprava může mít dvě podoby:

1. po promýšlení (viz dále II.) "záznam" ve vědomí a podvědomí (to vždy)
2. písemný záznam (někdy nutnost)

Její součástí bývá (podle potřeby) i praktická příprava did.techniky a jiných učebních pomůcek.

II. Doporučený průběh přípravy

1. Studium (znalost) učební osnovy, standardů, úkolů Školního vzdělávacího programu, jejich závaznost, znalost obsahu příbuzných předmětů (průřezová témata)

2. Stanovení cíle (cílů) hodiny = **stanovit očekávaný výsledek (výsledky)**

Cíle: **kognitivní** (vzdělávací), **afektivní** (postojové), **psychomotorické** (výcvikové).

3. Které téma bude k tomu použito, využití poznatků příbuzných předmětů, příp.- zařazení nových vědeckých poznatků do obsahu učiva

4. Provedení didaktické analýzy učiva. **To znamená promyslet pro realizaci ve vyučovací jednotce:**

- vzdělávací a výchovnou hodnotu učiva, výchovné využití
- cíle, které mohou nové poznatky samostatně či v komplexu učiva jiných předmětů dosahovat a plnit
- principy, pojmy, dovednosti (kompetence) apod., které si mají žáci osvojit
- posoudit rozsah (množství), závažnost, srozumitelnost, náročnost, zajímavost, potřebnost, smysluplnost, účelnost a použitelnost nových poznatků
- také souvislosti jak s předcházejícím učivem, tak i s obsahem jiných předmětů, **a vědomosti a dovednosti roztrdit na:**

N nadstandard	S standard	T tolerovaná neznalost	I informativní učivo
--------------------------------	-----------------------------	---	---

Dle toho pak rozhodnout, jaké výukové metody, organizační formy a principy zvolit, jak zabezpečit výuku didaktickou technikou apod.

5. Výběr činností

a) pro žáky: způsob práce = aktivity, vedoucí:

- k rozvoji dovedností intelektových, senzomotorických, sociálních
- k žádoucí diferenciaci činností, úkolů
- k míře a druhu samostatné práce a práce tvůrčí
- k práci individuální, týmové, hromadné
- k tvorbě a rozvoji klíčových kompetencí

b) učitele : metody a organizační formy práce (druh, zařazení, způsob použití), např.:

- dialog, diskuse, vysvětlování, demonstrace,
- práce s PC, učebnicí, mapou, videonahrávkou aj.
- individuální vedení (míra, způsob, obsah, zařazení ve struktuře vyučovací hodiny)
- kooperativní učení (učení ve dvojicích, ve skupině
druh skupin, velikost, obsah činnosti, způsob práce, prezentace výsledků)
- společné úkoly (doba, obsah, způsob realizace)
- způsoby získávání zpětnovazebních informací, jak ověřit, zda bylo dosaženo stanovených cílů.

6. Příprava didaktické techniky aj. pomůcek (podle potřeb a specifit pracoviště)

- pomocné materiály (nahrávky, časopisy aj.)
- podle potřeby - přezkoušení, nácvik .

III. Možná schémata příprav

1. Tradiční hodina --- např.

Cíle: _____

Téma(ta): _____

Čas: Postup:

-
- 8 min. 1. Úvodní část, začátek - např.
 - Opakování (z min. hodin)
 - Zkoušení (jména, obsah, způsob)
 - Frontální opakování (s hodnocením, s klasifikací)
- 20min. 2. Hlavní část (nové učivo, realizační fáze, střed)
 - Učivo hodiny - motivace, struktura, rozsah, důležité údaje
 - Metody a organizační formy práce žáků a učitele v hodině
- 10min. 3. Shrnutí, procvičování, opakování
 Rozsah, způsob - ústně, písemně (kontrolní otázky, testy, možnost autotestace, úkoly)
 - hromadný, diferencovaný, individualizovaný
- 2min. 4. Zadání d.ú., příprava příští výuky
- 3min. 5. Závěr, zhodnocení hodiny (práce a jejich výsledků), míra dosažení stanoveného cíle
-

Pomůcky: _____

Poznámky např.: - dohodnout s vyučujícím CHE, (BIO, DEJ).....
 - připravit kartičky....., rozmnožit.....
 - připravit úkoly navíc nebo úkoly náročnější na práci pro rychlé (bystré) žáky apod.

2. Jiný možný příklad plánování hodiny

Třída: _____ Místnost: _____ Datum: _____ Hodina: _____

Téma: _____

Cíl(e):

- Žáci dokáží vysvětlit (objasnit, přeložit apod. - viz dále např. užití taxonomie B.S.Blooma)

a) _____

b) _____

Další část je možno rozepsat buď pro celou hodinu nebo vždy zvlášť pro její jednotlivé části (pro opakování, hlavní část, procvičování či jinak zvolenou strukturu hodiny). Tento způsob je sice časově náročnější, ale ve vyučovací hodině lépe uplatnitelný.

Příklady některých částí hodiny z vyučovacích předmětů BIO, DEJ, MAT:

Obsah	Činnost učitele	Činnost žáků	Přibližný čas
Stavba buňky	Promítnu fólii	Pořizují si záznam	10 min.
Období vlády Karla IV.	Nadiktují otázky, úkoly	Vyhledávají v učebnici	12 min.
Řešení rovnic	Rozdám úkoly na kartičkách	Řeší úkoly ve dvojicích	15 min.

apod.

Dále doporučuji promyslet a podle potřeby do přípravy začlenit např.:

- způsob kontroly průběhu i výsledků práce jednotlivců, skupin, hromadné práce
- zhodnocení hodiny, jednotlivců, skupin, vytčeného cíle ("Co jsme se dnes naučili?"apod.)
- závěry, příprava další činnosti, zadání d.ú., atd

3. Jiný Váš (vlastní) osvědčený způsob přípravy

(podle vytčeného cíle, zvoleného typu hodiny, aktuální potřeby, možností na pracovišti, místu výuky ap.)

IV. Závěrem

Vyučovací hodina nezačíná zvoněním, ale přípravou na vyučování !

Příprava patří k nejnáročnějším částem (téměř) každodenní práce učitele.

Stále se však ještě setkáváme s tím, že bývá některými učiteli mnohdy podceňována, někdy i odbývána, či dokonce v jejich pedagogické práci chybí. A to přesto, že na její kvalitě ve velké míře (často i rozhodující) závisí i průběh, úroveň a výsledky práce učitelů i žáků.

Proto ještě na závěr našeho pojednání některé připomínky a rady, nad kterými by se učitel při přípravě na vyučování měl zpravidla zamýšlet. Jde o to, zvážit potřebnost a promyslet:

- jak zajistit přímo ve výuce prolínání vzdělávání a výchovy
- jak zajistit, aby se žáci aktivně podíleli na realizaci vzdělávacích a výchovných úkolů a získávali nové poznatky a dovednosti přiměřeným způsobem a tempem přímo ve vyučovací hodině ve stylu (vůči učiteli) "Pomoz mi, abych to dokázal (sám)"
- jak zajistit rozvoj přiměřené, žádoucí samostatné tvůrčí práce
- jak žáky pozitivně motivovat, probouzet a udržovat zájem o vzdělání v určité vědní disciplíně (cizím jazyce ap.)
- jak udržet pozornost žáků, použití přirozených stimulátorů (zejména v 2. polovině hodiny)
- jak rozvíjet a zdokonalovat paměť žáků rozmanitou činností, cvičením, hrou ap.
- jak rozvíjet a zdokonalovat obsahovou i formální stránku řeči, slovního projevu
- co dělat pro vytváření a rozvoj intelektových dovedností žáků,
- jak rozvíjet a zdokonalovat myšlenkové procesy jako je analýza a syntéza, srovnávání, abstrakce a konkretizace, generalizace aj.
- jak rozvíjet dovednost řešit problémy, které problémy nastolit
- jak zajistit, aby ty vědomosti a dovednosti, které žák může získávat vlastní činností jim v hotové podobě nepředával sám učitel
- jak zavádět, kde je to vhodné, heuristický způsob ve vzdělávání žáků, proces objevování (pro žáky) nových poznatků
- co dělat pro to (třeba i diferencovaně), aby žáci učivu rozuměli, jak si tuto skutečnost ověřit
- jak vést žáky k rozvoji dovedností nejen pamětně zvládnout, ale zejména chápat odborné pojmy, definice, vztahy, zákony
- co udělat pro to, aby se rychlí žáci nenučili a pomalí nerezignovali
- jak a kdy vhodně začlenit do výuky prvky kooperativního učení (tj. učení ve dvojicích, skupinách - týmovou práci)
- jak rozvíjet projektové vyučování, jeho účelné zařazení do vzdělávací činnosti
- jak a kdy začlenit vhodně do výuky prvky otevřeného vyučování jako je učení prostřednictvím her, projektů, experimentování a různých jiných aktivit, vedoucích ke spojování individuálního a sociálního učení, při nichž se mění tradiční prostředí třídy a její atmosféra
- co dělat pro dodržování duševního zdraví žáků i učitelů
- jak pracovat s žáky tak, aby probírané učivo bylo aktuální, v živém kontaktu se světem, aby nové vědomosti byly žákům blízké, podle možností i upotřebitelné
- jak zajistit hodnocení výsledků činnosti -- kdy hodnocení realizovat -- jakým způsobem

- jak zajistit realizaci zpětné vazby jak pro potřeby učitele, tak i pro žáky a jak předcházet případné fixaci chyb ve vědomí žáků
- jak vést žáky k rozvoji dovednosti hodnotit sebe sama, k tvorbě umění sebeposuzování
- jak správně využívat kladného hodnocení i kritiky nedostatků v práci žáků i učitelů
- jak, kde a kdy racionálně uplatnit potřebnou znalost obsahu příbuzných předmětů, možnost začleňování prvků integrované tematické výuky.

Podle potřeby promyslet a příp. do přípravy také začlenit:

- čas a úkoly pro samostatnou práci žáků (zejména pro různě problémové, ale i jinak diferencované žáky)
- čas na předpokládané dotazy (ty iniciovat) - v průběhu hodiny
- na závěr hodiny
- zadání d.ú. - i diferencovaně (tzv.extra úkol), příp.iniciovat dobrovolné úkoly
- čas na kontrolu práce, jejich výsledků
- příp. další problémy k řešení podle vlastních zkušeností a konkrétních poznatků z práce v té které třídě, skupině nebo z práce s jednotlivci.

Hodlá-li uskutečnit tradiční individuální zkoušení - pak stanovit :

- kdo a jak bude zkoušen
- co bude obsahem zkoušky
- co budou dělat v této době ostatní žáci.

Dále je vhodné:

- Promýšlet více způsobů, jak vysvětlit žákům pro ně obtížnou látku, (neopakovat jednu a tutéž věc stále stejně). Pozor na nežádoucí stereotypy!
- Připravit si větší množství různě sestavených a zpracovaných úkolů (na kartičkách, volných listech ap.), s různým stupněm obtížnosti, pro plánovanou či neočekávaně vzniklou individuální práci žáků (nebo pro práci ve dvojicích ap.). Na tvorbě takovýchto úkolů se mohou aktivně podílet samotní žáci, ať již ve škole či doma.

Pro úspěch vlastní práce je také nutné **realizovat autoreflexi**, tzn.- ptát se na konci denního úvazku, příp.i po každé vyučovací hodině sám sebe:

- Cíl hodiny - byl správný? Byl splněn?
- Proč se mi hodina ne-podařila?
- Proč jsem měl v hodině ne-kázeň?
- Proč se žáci ne-zajímali o učivo?
- Proč mám v této třídě ne-dobré výsledky?
- Použil jsem vhodných metod a forem práce? Neměl bych postupovat jinak ?
- Hodnotil a klasifikoval jsem žáky objektivně a spravedlivě?
- Dělán svou práci odpovědně? Co moje svědomí? atd. atd.,

a toto vše zohlednit při přípravě, plánování a zejména pak při realizaci své další práce s žáky.

Prospěšné je zeptat se na některé tyto problémy také žáků (např. vhodným anonymním dotazníkem). Nebojme se toho!

Síla člověka spočívá mj. i v tom, že se umí zamyslet sám nad sebou, pokouší se analyzovat, co jak dělá a snaží se o nápravu chyb.

Výrok k zamýšlení:

„Kdo neumí žáků vědecké poznatky vysvětlit, je buď neschopný anebo podvodník“

A.Einstein

E f e k t i v n í   u č e n í

Metodický návod pro žáky a studenty

zpracoval PhDr. Jaromír Hališka

Učením označujeme činnosti, kterými jedinec získává, rozšiřuje a prohlubuje své poznatky o světě, osvojuje si nové dovednosti a postupy, mění své chování i vlastnosti, rozvíjí svou osobnost
(Zd.Helus)

- Učíme se chodit i mluvit,
pracovat i učit se,
poznávat tajemství vědy a života,
- učíme se mravům i způsobům chování a jednání,
jak správně, smysluplně a dobře žít.

Jde o velmi obsáhlou a složitou celoživotní problematiku člověka. My se v tomto pojednání zaměříme zejména na některé způsoby získávání těch vědomostí, dovedností a návyků, jež souvisejí s Tvou školní docházkou.

Chci Ti poradit, jak se mnohým těmto vědomostem, dovednostem a návykům učit **efektivně**. Jaké to je efektivní učení?

Efektivnost je poměr mezi přínosem nějaké činnosti (výsledkem) a množstvím vynaloženého času, prostředků a úsilí. Efektivního učení dosáhneme tehdy, jestliže nám vynaložené úsilí přinese co nejlepší výsledek.

Učit se můžeme:

- **kdykoliv** (*ráno, večer, po příchodu ze školy, o víkendu, o svátcích.....*)
- **kdekoliv** (*ve škole, doma, v dopravním prostředku, u počítače, v parku ....*)
- **jakkoliv** (*potichu, nahlas, se zájmem, z donucení, vleže, vsedě, při hudbě, sám, se spolužákem...*)

Avšak učit se kdykoliv, kdekoliv a jakkoliv vůbec nemusí znamenat učit se efektivně.

Jak tedy se učit?

Prostuduj si následující doporučení.

Předem je nezavrhuji! Vyzkoušej je a pak zhodnot' podle výsledku !

Pamatuj: slyšet = zapomenout + vidět = zapamatovat + dělat = porozumět	dělat = přemýšlet, promýšlet, řešit problémy, používat získaných vědomostí a dovedností, zpracovávat konspekty, pořizovat výpisky, pracovat s literaturou, slovníky, mapou, manipulovat s pomůckami atd. atd.
---	---

Základní podmínky úspěchu v učení:

1. **Z á j e m** - uvědomovat si, proč se učím, k čemu to budu potřebovat, co tím získám
2. **V ů l e** - chtít se něčemu naučit, vyvíjet úsilí
3. **Pochopit** učivo, rozumět tomu, čemu se učím
4. **U m ě t** určité vědomosti a dovednosti samostatně a tvůrčím způsobem používat.

Nejvýhodnější doba na učení je z hlediska periodických změn životních funkcí organismu přibližně tato:

dopoledne.....9 až 12,30 hodin
 odpoledne..... 15 až 17,30 hodin
 večer..... 20 až 22,30 hodin

nejméně vhodná..... 13 až 15 hodin a 18 až 20 hodin

Učení ve škole

- Buď pozorný(á), mysli sebou, buď přítomen(a) nejen fyzicky, ale i duševně.
- Snaž se učivu porozumět. V opačném případě se neboj zeptat vyučujícího na to, čemu nerozumíš. Kladení otázek učiteli je projevem zájmu, nikoliv neschopnosti.
- Hledej logiku, vztahy, ptej se - proč to tak je? Buď aktivní, neodsed' vyučovací hodinu pasivně v lavici. Projevuj zvědavost, měj radost z poznání a z úspěchu.
- Uvědomuj si, zda jsi již něco podobného, co právě slyšíš, čteš k probírané problematice, dříve či v jiném předmětu neslyšel(a) (např. určité navazující, podobné či dokonce shodné údaje, informace, fakta v DEJ - CEJ – ZSV nebo v MAT a FYZ, v BIO a CHE apod.).
- Při zápisu (záznamu) do sešitu piš přehledně, nešetři místem. Dělej si odstavce, číslej, kresli náčrty, schémata, vytvářej tzv. "opěrné body" (např. červeně podtrhni nové definice, žlutě nové termíny atd.)
- V sešitě si poříd' na každé stránce několikacentimetrový okraj pro vlastní poznámky při učení (ať už ve škole či doma), zapisuj si tam např. osnovu, významné pojmy, vzorce, otázky pro učitele apod.
- Nerozptyluj se vedlejšími myšlenkami - je to zátěž.
- Nedbalost ve školní práci přináší negativní výsledky. Pamatuj - velmi častou příčinou značných mezer ve vědomostech bývá absence ve škole! Může tak dojít k tzv. lavinové reakci, kdy z různých příčin vzniklá mezera ve vědomostech (např. pro nemoc, únavu, neporozumění učivu atd.) se zvětšuje natolik, že vede k nepochopení a nezvládnutí učiva a ve svých důsledcích až k neprospěchu.
- Při zkoušení nepropadni panice a deprese. Maximálně se soustřed' na to, co bys měl(a) ještě ke zkoušené problematice říci, napsat. Nemysli na to, co se stane, když dostaneš špatnou známku, neuděláš zkoušku. To je značně deprimující a v mnoha případech to vede k předčasné rezignaci a k neúspěchu. Nikdy nic předem nevzdávej, fěr bojuj.

Všechno ostatní, týkající se Tvé práce ve škole, je podmíněno vyučovacími metodami a organizačními formami práce jednotlivých učitelů.

Učení doma

- Uč se, pokud možno, v psychické pohodě. Starosti, špatná nálada, hněv, nezdar, znechucení, nemoci aj. snižují duševní výkon.
- Nejtěžší pro mnohé bývá začít. Proto - najdi si svou optimální dobu a poříd' si na celý týden stálý rozvrh (podobně jako školní) a stanov si, v který den a v kterou dobu se budeš zpravidla učit. Pokud je to možné, začínej domácí učení každý den ve stejnou dobu.
- Soustřed' se na učivo. Vedlejší myšlenky = zátěž, prodloužení doby učení.
- Drobné starosti (co ještě máš dnes udělat, že máš jít nakoupit, někomu zatelefonovat aj.) si poznamenej na papír, nezatěžuj si tím vědomí.
- Různé časové údaje (délka práce, odpočinku, v kterou dobu máš plnit nějaký jiný úkol ap.) nenos zbytečně v hlavě, ruší to pozornost a soustředěnost. Nastav si minutky nebo budík.
- Stupeň zapomínání je největší jednu až několik málo hodin bezprostředně po osvojení si učební látky. Jeho velikost a rychlost závisí na mnoha činitelích. Je žádoucí tento proces pozitivně ovlivnit. Např. tím, že po příchodu ze školy si třeba jen stručně zopakuješ to, co jste se dnes ve škole učili. Alespoň si přečti důležitější učivo nebo to, co ti zvláště nejde, a co se pak musíš v dalších dnech pracně učit. Této činnosti stačí věnovat někdy jen 10 až 20 minut (je to pochopitelně individuální záležitost, záleží na mnoha okolnostech).
- Také písemné domácí úkoly, pokud je to jen trochu možné, zpracuj v den, kdy byly zadány. Lépe si vybavíš poznatky, které k tomu potřebuješ.

- Při učení si vytvářej již zmíněné tzv. opěrné body, které nám usnadňují vybavování osvojeného učiva.
- Uč se s tužkou v ruce. Pořizuj si např. osnovu (hlavní myšlenky) osvojované látky, zaškrtně si slovíčka, vzorce, které již umíš, dělej si poznámky na okraj sešitů, vypisuj si důležité údaje, letopočty, jména (i když jsou již třeba jednou uvedena v textu), podtrhuj barevně důležité termíny, definice atd. Poříd si kartotéku vzorců, citátů, cizích slov, slovíček, letopočtů aj. důležitých údajů, z níž si můžeš opakovat učivo např. i během jízdy v dopravním prostředku, při čekání na dopravní spoj, před zahájením vyučování, ve volné hodině apod.
- Nezačínej nejtěžším předmětem, ale nenechávej si jej také až na konec učení, kdy už jsi dosti unaven(a), zvláště pak NE bezprostředně před noční spánek.
- Obsáhlejší učivo si rozděl na menší celky, střidej předměty různého charakteru (např. DEJ, MAT, ANJ, FYZ ap.). Učivo obtížné nebo zvláště důležité opakuj vícekrát v kratších časových úsecích. Podle možnosti je rozděl do několika dnů.
- Kde to není nutné, neuč se mechanicky, doslovně. Uč se samostatně vyjadřovat obsah určitých kapitol (např. v DEJ, ZSV, PSY, CEJ aj.). Bylo zjištěno, že se tak značně zlepši zapamatování osvojovaného učiva. Také logické seřazení hlavních poznatků (např. historických událostí, biologických jevů apod.) nám usnadní nejen lepší zapamatování, ale i potřebné vybavení osvojovaných poznatků.
- Nezůstávej jen u toho, co říká učebnice či učitel. Projevuj zájem o další informace, jež můžeš získat i z jiné dostupné literatury, z časopisů, vysílání televize ap. Máš-li možnost, využívej při učení velkých vymožeností informačních technologií (PC, internet).
- Při pociťování únavy si udělej přestávku. Lepší jsou přestávky kratší a častější než jedna dlouhá. O přestávce si můžeš třeba zacvičit, projít se, dát si sprchu. Sprcha, omytí studenou vodou, rozcvičení jako přirozené stimulatory zlepši psychický stav učícího se asi na další jednu až jednu a půl hodiny.
- Překonávej svou vůlí příp. vrozenou lenost a touhu po pohodlí. Říkej si "Musím to dokázat!"
- S trochou nadsázky můžeme říci, že nejlepší učení je vyučování. Proto je dobré někomu (spolužáku, sourozenci, rodiči) učební látku vysvětlovat, "poučovat" jej, zahrát si na učitele.
- Je-li to možné, kombinuj při učení činnost individuální a společnou. Pokus se najít si studijního partnera (partnery) a vzájemně se zkoušejte, konverzujte v cizím jazyce, předávejte si informace, vysvětľujte si navzájem vybrané části učiva, diskutujte.
- Také je dobré zjišťovat si, co umíš, čemu rozumíš a čemu ne. Vedle možnosti být přezkoušen někým jiným (viz výše) se pro tento účel používá také tzv. autotestace (blíže ti poradí vyučující). Pamatuj, že zjišťování konkrétních vlastních chyb a nedostatků bývá zpravidla jedním z nejcennějších zdrojů dosahování lepších výsledků. Rozbor chyb pak pomáhá lepšímu poznání.
- Vědomosti fixuje klidný spánek. Při sledu činností: učení - spánek - opakování si jedinec zpravidla uchová v paměti asi 82 až 86% osvojovaného učiva, kdežto při sledu: učení - činnost - opakování jen asi 59 až 64%. Proto po obtížnějším a závažnějším učení by neměly následovat jiné, silnější prožitky, které by nově vytvořené spoje narušovaly (např. akční film v televizi).
- Po učení pozdě večer (zvláště jde-li o obtížné učivo) následuje zpravidla povrchní spánek, příp. i bláznivé sny; ráno se pak cítíme málo odpočatí.
- Důležitou úlohu hraje také rozumná výživa; jez dostatek zeleniny a ovoce, hodně bílkovin (ryby, mléko, sýry), omez tuky. Správná výživa znamená vyšší akceschopnost organismu. Nevečeřej pozdě, zvláště pak ne těžká jídla.

- Pozor také na nesprávné užití autosugesce. Neříkej si "Nic neumím, propadnu" ap. Naopak, sám sebe utvrzuj, že to dokážeš, když budeš chtít. Věř si! Měj radost z úspěchu, byť jen dílčího. To je silný aktivační činitel. Ne vždy se vše podaří, ale nedej se odradit, po případném neúspěchu začni znovu.
- Uvědom si také, že výsledky tvé školní práce jsou mj. ovlivněny i kvalitou tvého vztahu ke škole a k jejím učitelům. Dobrý vztah mezi žáky a učiteli vytváří i dobré předpoklady úspěšné práce jak jednotlivců, tak i celé školy.

A pamatuj - co děláme rádi, lépe se daří!

- trvalé zapamatování vyžaduje stále opakování a používání poznatků při řešení problémů!

A ještě několik málo rad **k domácímu pracovišti**.

Co je třeba?

- Mít správné, dostatečné, ne oslňující osvětlení, pokud možno shora a zleva.
- Pracovat v dobře vyvětrané místnosti s dostatkem kyslíku v ovzduší.
- Doporučená teplota v místnosti je v zimě 18 až 20, v létě 19 až 24 stupňů C ; extrémní teplota negativně ovlivňuje paměť.
- Dodržovat osvědčenou zásadu "hlava v chladu, nohy v teple".
- Při učení správně sedět, ne ležet - to svádí k pohodlnosti a lenošení, hůře nám to myslí.
- Zajistit si klidné prostředí bez hluku - hluk je nepřítel nervů (často diskutovaná "zvuková kulisa" - ano, ale pouze tichá, nenáročná hudba bez zpěvu a ne po celou dobu učení - asi 10 minut v jedné hodině).

Z á v ě r e m

Výše uvedený výčet zásad efektivního učení pochopitelně neřeší veškerou problematiku učení, jak je prezentována v odborné literatuře. I tak se ale může stát dobrou pomůckou pro žáky a studenty.

- Návod nemůže přihlížet k existujícím individuálním rozdílům mezi jednotlivci, k jejich zvyklostem, rozdílným podmínkám apod. Doporučení zde obsažená mají obecný charakter. **Je třeba je konkretizovat, převést do vlastních podmínek, vyzkoušet.** Rozhodně nepodceňovat a **předem nezavrhovat!** Jsou výsledkem vědeckého zkoumání.

- V návodu také nejsou uvedeny **specifické metody práce** žáků při osvojování si učiva v jednotlivých předmětech, jež mají často velmi odlišný charakter. Seznámení s nimi provádějí příslušní vyučující.

Doporučuji (zejména žákům staršího školního věku) prostudovat publikaci Kahn,N.B.: Jak efektivně studovat a pracovat s informacemi, Praha, Portál 2001. Obsahuje mnoho cenných rad jak zvýšit efektivitu učení.

POZNÁMKY

Didaktické testy

Funkce

1. funkce diagnostická (zajišťuje realizaci zpětné vazby)

a) **vůči žáku**

- co neumí, co se má doučit
- co umí (získání pocitu jistoty, sebedůvěry)

b) **vůči učiteli** – objektivizace

- co naučil či nenaučil, v jaké kvalitě, v jakém rozsahu
- co by měl zopakovat, více procvičit
- případně co znovu žákům vysvětlit

Vše, co je zbaveno zpětné vazby - degeneruje!

2. funkce motivační a stimulační

a) očekávání zkoušky, jejíž výsledky budou v co největší míře eliminovat náhodu a subjektivní postoje učitele, vede u většiny žáků k aktivaci učební činnosti a podněcování zájmu co nejlépe se připravit

b) na střední škole jde v současnosti i o přípravu na analogický způsob přijímacích zkoušek na VŠ a nově i maturitních zkoušek

3. funkce klasifikační

– výsledky testů (skóre) lze stejně pro všechny žáky převést na prospěchovou známku

4. funkce kontrolní – vůči žákům – zda, co a jak si osvojili
- vůči učitelům – jakých výsledků s žáky dosahují

5. funkce prognostická – podle výsledků získaných pomocí testů se dá do určité míry odhadnout finální vzdělání žáka na ZŠ a SŠ i příp. úspěšnost při přijímacím řízení na VŠ.

Druhy testů

U různých autorů i různá klasifikace testů

Podle vědní disciplíny - Psychotesty (pouze odborní psychologové)
Didaktické (vědomostní) testy

Dále jen didaktické testy

Podle způsobu vzniku Testy standardizované
Testy nestandardizované

Ty mohou být

a) podle obsahu - testy matematické, fyzikální, biologické, dějepisné, zeměpisné atd.

b) podle typu použitých testových položek - testy stejnotypové (stejnopoložkové)
různotypové

c) podle možností použití – testy individuální,
skupinové
hromadné

d) podle účelu - testy diagnostické,
kontrolní,
zkušební (klasifikační),
ověřovací, srovnávací, prognostické, úrovně aj.

e) podle specifikace zjišťovaných vědomostí

- testy celkových vědomostí (např. za celou dobu studia, za školní rok, pololetí atd.),
- testy speciálně vybraných vědomostí (např. pro přijímací zkoušky, po dlouhodobé nemoci žáka apod.),
- testy monotematické, polytematické, komplexní

f) podle doby zadávání – testy vstupní, průběžné, výstupní

g) podle užití slova - testy verbální, nonverbální, smíšené

h) podle zaměření na učebními osnovami (RVP, ŠVP) stanovené učivo

- testy standardní
- nadstandardní

i) podle způsobu zadávání a záznamu řešení položek:

- testy písemné
- ústní
- obrázkové
- manipulační
- smíšené.

- Písemné - mají několik alternativ

a) řešení položek je zaznamenáváno přímo do testu - tzv. test na jedno použití

b) odpovědi a řešení se zaznamenávají buď na předtištěný záznamový arch nebo na volný list papíru, či do sešitu

c) testové otázky a úkoly, grafy, schémata apod. jsou na průsvitné fólii a promítány např. zpětným projektorem na projekční plátno nebo pomocí dataprojektoru ap. (otázky a úkoly pro rychlejší orientaci odlišit barevně)

d) test je součástí programu na počítač; žáci vyznačují rovněž odpovědi a řešení do počítače (je-li to součástí programu) nebo na zvolený záznamový arch.

Výhodou je, že i při tomto testování je respektováno individuální tempo žáka a navíc, že lze realizovat okamžitou kontrolu správnosti řešení. Proto se často používá i pro individuální práci s žáky.

- Testy ústní.

Otázky a úkoly předává všem žákům najednou examinátor ústně.

Žáci nezapisují jim sdělovaná zadání, ale píší přímo odpovědi, řešení na určený záznamový arch.

Jde o velmi snadnou formu zadávání testu, ale nedají se zde použít všechny typy položek (zvláště ne forma položek polytomických, tj. A B C D).

Určitou nevýhodou je, že všichni žáci jsou nuceni pracovat víceméně stejným tempem.

Tento poměrně častý způsob testování skrývá v sobě určitá nebezpečí:

např. - že učitel rychle nebo i nesrozumitelně mluví,
že někteří žáci nestačí okamžitě pochopit smysl složitějších úkolů,
že některý z žáků hůře slyší, aniž o tom učitel ví,
že kolem školy může nastat větší dopravní ruch, který ruší atd.

- Testy obrázkové, zaměřené hlavně např. na představivost, soustředěnost
- Testy manipulační, kdy řešení úkolů v testech obsažených je navíc doprovázeno manipulací s různými pomůckami, přístroji .

Pojmy

- autotestace
- retestace
- prolínání poznatků jednotlivých vědních disciplin např. biologie a chemie, matematika a fyzika aj.

Záznam o testování – kvantifikace

↙ ↘
 horizontálně, vertikálně (viz dále Záznam o testování)

Po kvantifikaci pokud možno vždy provést - kvalitativní analýzu výsledků (!), tj. zjišťovat, nejlépe v konfrontaci s testovanými, příčiny neúspěchů, ale i úspěchů a přijmout opatření k odstraňování nedostatků.

(Blíže k tomuto pojetí viz Hališka, J.: Jak testy sestavit a pracovat s nimi, Brno, SSŠ 1999

Z á v ě r e m

P a m a t u j m e :   slyšet = zapomenout
                                      + vidět = zapamatovat
                                      + dělat = porozumět

Žáci si zapamatují (různé „tabulky“, individuální rozdíly!):

10% toho, co čtou bez většího volního úsilí
20% toho, co slyší
30% toho, co vidí
50% toho, co vidí a slyší
70% toho, co sami říkají, o čem diskutují
80% toho, co dělají
90% toho, co se pokoušejí naučit druhé

Jen asi 15% se lépe učí pomocí sluchu
 asi 85% se lépe učí pomocí zraku

Nejcennější a nejtrvanlivější jsou ty poznatky, které žák získá vlastní prací.

JAK

Jediným učitelem hodným tohoto jména je ten, který rozvíjí ducha svobodného přemýšlení a cit osobní odpovědnosti!

JAK

"Špatné překonávat dobrým - to není tak těžké, ale těžko je, překonávat dobré lepším"

(T.G.Masaryk)

"Kdo prospívá ve věděni a ztrácí na mravech, více ztrácí než získává"(J. A. Komenský)

"Člověk se může stát člověkem pouze výchovou" (J.A.Komenský)

"Učit je možno slovy. Vychovávat jenom příkladem" (J.de la Bruyere)

"Člověk je nejmírnější a nejbožštější živočich, je-li zjemněn pravým cvičením; pakli žádným nebo klamným, je nejdivočejší ze všech tvorů, jež země rodí" (Komenský cituje Platona v Didaktice velké)

"Vadou moderních škol, jmenovitě středních, jest, že se v nich rozumové síly pěstují příliš jednostranně. Cit a vůle se pěstují méně a zanedbávají se....Zanedbávání vývoje vůle u našeho žactva znamená, že se vychovávání ve škole daleko staví za poučování. Tato jednostrannost se stává ještě větší, že se rozumové síly pěstují ne všechny a ne stejnoměrně; více paměť než vlastní myšlení. Probuzuje se v žactvu více učinnost než vlastní vědecký duch... (T.G.Masaryk)

"Ostatně nenávidím všechno, co mne jen poučuje, nerozmnožujíc mou činnost a bezprostředně mne neoživujíc" (J.W.Goethe).

-Naši didaktiky začátkem i koncem budiž hledati a nalézati způsob, podle něhož by vyučující učili méně, ti však, kdo se učí, naučili se více; podle něhož by školy měly méně shonu, nechuti a marné práce, avšak více klidu, potěšení a pevného výsledku.

J.A.Komenský

